

En utgivelse fra Stiftelsen Kirkeforskning

Kristin Lorentzen

«Alt i ett»

En studie av hva som er av betydning for at 17-18-åringar velger å bli i et kirkelig miljø over tid

Notat nr. 3/2003

Tidligere utgivelser i KIFO Notat

KIFO Notat nr. 1/2003: Ida Marie Høeg

Brukerundersøkelse 2001. En spørreundersøkelse blant medlemmer i Tonsen menighet.

KIFO Notat nr. 2/2003: Pål Ketil Botvar og Ole Gunnar Winsnes

«Gud i sentrum» En analyse av Trefoldighet og Domkirken menigheter i Oslo.

Kristin Lorentzen

«Alt i ett»

En studie av hva som er av betydning for at 17-18-åringer
velger å bli i et kirkelig miljø over tid

© KIFO Stiftelsen Kirkeforskning 2003
ISBN 82-995576-3-1
ISSN 1503-4380

Det må ikke kopieres fra denne publikasjonen ut over det som er tillatt etter bestemmelser i «Lov om opphavsrett til åndsverk», og avtaler om kopiering inngått med Kopinor.

Trykk: KIFO, Oslo

Henvendelser rettes til:
Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO)
Postboks 45 Vinderen
0319 Oslo

e-mail: kifo@kifo.no
<http://www.kifo.no>

Forord

Denne rapporten er siste del av et treårig prosjekt gjennomført av IKO – Institutt for Kristen Oppseding. Fokus for hele prosjektet har vært ulike sider ved dåpsopplæring i Den norske kirke. Det første halvannet året var prosjektet fullfinansiert med støtte fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Den siste tiden har IKO fått midler over Opplysningsvesenets Fond.

Veileder har vært instituttstyrer på IKO, dr.art. Erling Birkedal. Han har bidratt med konstruktive innspill i alle faser, og fortjener stor takk. Prosjektet i sin helhet har vært en del av samarbeidsavtalen mellom IKO og Stiftelsen Kirkeforskning, med forskningsleder Ole Gunnar Winsnes som verdifull samarbeidspartner.

Gjennomføringen av denne studien av ungdom i kirkelige miljøer har vært avhengig av ungdommene som stilte opp som informanter. Uten deres evne og vilje til å dele tanker om hvorfor de er med, ville vi ikke fått en slik drøfting av dette temaet. Takk skal dere ha! Kontaktpersoner og ledere i OPUS og Storetveit ungdomsklubb, Astrid Sandsmark og Alexander Madsen, fortjener takk for velvilje og praktisk tilrettelegging.

Oslo, september 2003
Kristin Lorentzen, prosjektleder

Innhold

Forord	1
1 Innledning.....	5
1.1 Bakgrunn	5
1.2 Problemstilling.....	5
2 Framgangsmåte	7
2.1 Metodevalg	7
2.2 Valg av informanter.....	7
2.3 Analyse	8
2.4 Oppbygning av rapporten	8
3 Beskrivelse av de to ungdomsmiljøene	11
3.1 Storetveit ungdomsklubb, Storetveit menighet.....	11
3.2 OPUS, Kolbotn menighet	11
4 Miljø og relasjoner	13
4.1 Venner	13
4.2 Aktivitet.....	15
4.3 Ungdomsmiljøets fellesskapsdannende funksjon	17
4.4 Foreldres holdninger til ungdommenes deltakelse.....	20
4.5 Venner og miljø – en oppsummering.....	21
5 Ledelse og ansvar	23
5.1 Den gode leder – lederidealer	23
5.2 Å være leder – Storetveit som arena	27
5.3 Å være eldst – OPUS som arena.....	29
5.4 Ledelse – en oppsummering	31
6 Tro og kristenliv	33
6.1 Andakter og kristen forkynnelse – betyr det noe?	33
6.2 Gudstjeneste-erfaringer.....	34
6.3 Refleksjon, utfordring og stimulans i tilknytning til tro	38
6.4 Del av en allmenn kultur?.....	41
6.5 Betydningen av den spesifikt kristne profileringen i ungdomsarbeidet – en oppsummering	44
7 Lange linjer	47
7.1 Ungdomsarbeid og konfirmantarbeid – to sider av samme sak?	47
7.2 Aktivitet, vennskap og kvalitet	48
7.3 Ungdomsarbeid og menighetsliv	49
7.4 Unge leder unge.....	50
7.5 Leder og medvandrer.....	51
7.6 Konklusjon og utblikk	52
Litteratur.....	53
Vedlegg	54

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Det er et faktum at man i mange menigheter ser lite til ungdommene i kirkelig sammenheng etter at de har blitt konfirmert. Utgangspunktet og utfordringen for kirken er at flere som har vært aktive i kirkelige sammenhenger som barn og yngre ungdom, blir borte mot slutten av tenårene. Redusert deltakelse i denne perioden er imidlertid et fenomen som ikke bare gjelder kirken. Generelt reduseres organisasjonsdeltakelsen i løpet av tenårene fra rundt 80 % til vel 60 % (Moshuus 1996:230).

Kirken har oppfattet dette som en utfordring som har blitt tatt på alvor på flere måter. Tradisjonelt har en tenkt at ungdommene inviteres inn i kirkelig ungdomsarbeid drevet av de frivillige organisasjonene. I de siste årene har også rådsstrukturen i Den norske kirke tatt initiativ i forhold til ungdom.¹ I og med NOU 2000:26 har aldersgruppen 15–18 år også blitt foreslått som en del av Den norske kirkes dåpsopplæring, og slik gitt en spesiell oppmerksomhet. I dette prosjektet vil vi fokusere på dem som velger å bli værende i et kirkelig ungdomsarbeid etter konfirmasjonsalder.

Kirkens visjon er at dåpsopplæringen skal bidra til at barnet «blir hos Kristus når det vokser opp», og at konfirmantundervisning skal «vekke og styrke troens liv som gis i dåpen for at de unge kan leve i menighetens fellesskap og vokse som Jesu Kristi disipler» (Plan for konfirmasjonstiden i Den norske kirke, PKT:7). Begrepene som brukes i nyere dokumenter er at dåpsopplæringen skal gi «livshjelp» og «livskompetanse» (NOU 2000:26). De unge bør ha rett til å forvente veiledning og støtte fra menigheten sin også i alderen mellom konfirmasjon og myndighetsalder, jf. NOU 2000:26:60.

I dette prosjektet vil vi se på hva ungdom som deltar i en kirkelig sammenheng verdsetter i sitt miljø. Jeg ønsker slik å bidra til at kirken skal få økt forståelse for hvordan den kan gi en livshjelp som oppleves relevant.

1.2 Problemstilling

Målet for prosjektet er å innhente og tolke informasjon fra ungdommer i 17–18-årsalderen om hva som er av betydning for at de velger å bli værende i et kirkelig ungdomsarbeid. Er det aktivitetene, lederne, det sosiale fellesskapet, det kristne fellesskapet, forkynnelsen, mangel på andre tilbud? Lykkes det å integrere dem i et menighetssammenheng slik at de sannsynligvis blir å finne blant deltakerne i en menighetssammenheng etter at de slutter i ungdomsarbeidet? Vi vil fokusere på hva de unge sier om sine erfaringer med og opplevelse av det kirkelige ungdomsarbeidet de har tilknytning til, og hva de samme unge tenker seg at deres forhold til kirken vil bli i framtiden.

¹ Vi har fått Ungdommens kirkemøte. Kirkerådet har blant annet opprettet en prosjektstilling for ungdom og gudstjeneste som har blitt videreført i en ungdomskonsulent-stilling. Kirkemøtet har vedtatt «Ung i kirken» som ett av fire satsingsområder.

Vi ønsker å få fram hva som er viktig for individet i forhold til hvorfor de deltar i en kirkelig sammenheng. Jeg er ute etter deltakernes perspektiver, og i mindre grad en analyse av de aktuelle menighetenes ungdomsarbeid som sådan.

Problemstilling: Hvilke faktorer er av betydning for om deltakere (17–18-åringer) i kirkelig ungdomsarbeid blir værende i dette miljøet over tid?

Problemstillingen kan brytes ned til noen delproblemstillinger som på sett og vis er en operasjonisering av hovedproblemstillingen:

- Hvilken betydning og rolle mener informantene at lederne i det aktuelle miljøet har for deres deltakelse?
- Hvordan er forholdet mellom interessen for aktiviteten i miljøet og forkynnelse og personlig engasjement med tanke på kristen tro?
- Hvilken betydning har den unges opplevelse av egen rolle og status for deltakelse?
- Hva betyr det sosiale aspekt i miljøet for at ungdom blir værende?
- På hvilken måte opplever ungdommene at deres miljø er knyttet til menigheten?
- Hva tenker de om eventuell framtidig deltakelse i kirkelig aktivitet?

2 Framgangsmåte

2.1 Metodevalg

Det er stort sett to tilnæringsmåter når det gjelder å få kunnskap på et område som dette. Den ene er å skaffe seg en viss kunnskap i et stort utvalg av unge. Det betyr i de fleste tilfeller at man anvender spørreskjemaer som fylles ut av mange. Den andre framgangsmåten er en kvalitativ tilnærming, der en velger et fåtall informanter og går i dybden med dem. Kvalitative tilnæringsmåter beskriver nyansert «det som finnes», og er mindre opptatt av hvor ofte det finnes (Repstad 1998:17). En er her ikke ute etter å finne ut av hvor mange ungdommer som er i kirkelige miljøer som 17–18-åringer, eller hvor mange som begrunner dette valget på den ene eller andre måten. Dette er et saksområde der jeg mener det vil være vanskelig å operasjonalisere problemstillingen til spørsmål som egner seg til utfylling på et spørreskjema. Jeg mener at kvalitative dybdeintervjuer er best egnet i forhold til å få svar på problemstillingen. Styrken ved denne kvalitative tilnærmingen er at jeg får fram nyanser og sammenhenger som jeg tror ikke ville ha kommet fram gjennom et knapt og strukturert spørreskjema.

2.2 Valg av informanter

Jeg valgte tretten informanter fra to menigheter med aktive ungdomsmiljøer. Fordi prosjektet er tenkt som et halvt årsverk, anså jeg dette som det maksimale antall informanter en kan håndtere på en forsvarlig måte. Jeg fant det rimelig å ikke hente disse informantene fra mer enn to miljøer/menigheter. Det er overkommelig, samtidig som det gir muligheter for å drøfte relasjonen mellom ungdom fra to ulike sammenhenger. Jeg ønsket at de to menighetene skulle ligge i tett befolkede strøk, da jeg så at det var store utfordringer her i forhold til ungdomsarbeidet. Jeg ønsket også at det skulle være miljøer med forskjellig struktur på arbeidet.

Jeg var klar over at ungdomskulturene kan være forskjellige i ulike deler av landet. Derfor ønsket jeg to menigheter som var forholdsvis forskjellige og forholdsvis langt fra hverandre geografisk. Ved valg av ungdomsmiljøer la jeg vekt på at det er tiltak som har vært drevet en stund. Det var også en betingelse at de hadde organiserte tiltak for ungdommer som var 17–18 år, da det var i denne aldersgruppen jeg ønsket informanter. Begrunnelsen for valg av denne aldersgruppen er at de har vært med i ungdomsmiljøet noen år, og deltakelsen er mer enn en kort periode med aktivitet i forlengelsen av konfirmasjonstiden. Jeg valgte informanter fra en menighet på Vestlandet og en menighet på Østlandet. Jeg var i kontakt med Normisjon på Østlandet, men det viste seg å være vanskelig å finne et sted der det var flere 17–18-åringer med i klubbene. Til slutt endte jeg opp med Kolbotn menighet i Oppegård, Borg bispedømme og Storetveit menighet i Bergen, Bjørgvin bispedømme. Storetveit ungdomsklubb fikk IKOs dåpsopplæringspris år 2001, og var gjennom det til en viss grad kjent for prosjektleder.

De tretten informantene fordelte seg med seks fra Kolbotn og sju fra Storetveit. Blant informantene ønsket jeg representanter fra hvert av de to miljøene som har vært aktivt med, men som nylig har sluttet. Det viste seg å være vanskelig. De fleste som slutter, har sluttet før de blir 17–18 år. Jeg fikk navnet på én person som mer eller mindre hadde sluttet i OPUS,

men denne ville ikke være med. Én av informantene i Storetveit sier imidlertid om seg selv at han er på vei ut. Det var også av interesse å intervju noen som har vært ambivalente i sitt forhold til kor og klubb og har kjempet med «hvorfør være med»-spørsmålet. I tillegg var jeg interessert i å vite om familiene til aktuelle informanter er aktive i menigheten. Dette ønsket jeg fordi jeg ville at ikke alle informantene skulle være sosialisert inn i menighetens arbeid fra barndommen. Slik håpet jeg også å få med noen ungdommer som ble med i menighetens arbeid i løpet av ungdomstiden. Jeg var avhengig av et samarbeid med ledere de to stedene for å få den nødvendige informasjon om aktuelle informanter. I Storetveit viste det seg imidlertid at klubblideren visste lite om den enkelte ungdom. Der fikk jeg adresselisten til de unge i den valgte alderskategorien. I Kolbotn hjalp ungdomsdiakonen meg med informasjonen jeg ønsket. På Kolbotn var det to av dem som fikk forespørsel om å delta som sa nei, mens alle de spurte i Storetveit sa ja til å være med. Forespørselen fikk de per brev, mens alle trengte minst én purring på telefon og/eller sms før de svarte. Jeg fikk god spredning blant informantene i forhold til de variasjonene jeg ønsket: Seks jenter og sju gutter stilte til intervju. Ca. halvparten av dem har vært med i minst én barneaktivitet i kirkelig regi. Noen av dem har vurdert å slutte. De har ulik grad av lederansvar.

Intervjuene ble gjort i november og desember 2002. Tre av intervjuene med ungdommene fra Kolbotn ble gjort på IKO, de resterende i Sofiemyr kirke. I Storetveit foregikk intervjuene i Storetveit kirke. Intervjuene ble tatt opp på bånd og deretter skrevet ut på PC i anonymisert form. Metoden er i samsvar med Norsk samfunnsvitenskapelig datatjenestes (NSDs) retningslinjer og er meldt til Datatilsynet.

2.3 Analyse

Vi vil analysere intervjuene på jakt etter de faktorene som ut fra informantenes egne utsagn har særskilt eller avgjørende betydning for mer langvarig deltakelse eller engasjement i kirkelig ungdomsarbeid, sml. problemstilling s. 4.

Det er en svakhet ved undersøkelsen at alle informantene er med i kor eller klubb nå. Det er det man kan kalle et «innenfor materiale». Det optimale ville vært å også ha med noen som har sluttet i miljøet, og få vite noe om deres grunner til det. Likevel er det slik at alle de tretten informantene har deltatt i andre fritidsaktiviteter, og slik har noe å sammenlikne med. De fleste av dem er også aktive i andre fritidsaktiviteter nå som 17–18 åringer. Jeg har valgt en positiv vinkling på problemstillingen: Hvorfor er ungdommer med i et kirkelig ungdomsmiljø? Jeg mener det må være mulig å gi et bidrag til svar på dette ved å bruke dem som faktisk deltar i et slikt miljø som informanter.

Et slikt materiale har selvsagt ikke potensial til å gi et representativt bilde av alle ungdommer som er med i kirkelig ungdomsarbeid som 17–18-åringer. En statistisk generalisering er utelukket med et så lite materiale. Det er imidlertid mulig å snakke om en analytisk generalisering (Martinussen1986:450 ff.). På visse premisser kan man trekke mer generelle slutninger ut fra sammenhenger man har påvist i et begrenset materiale. Jeg mener at det på grunnlag av analyser av noen ungdommer og miljøet deres, er mulig å gi et bidrag til den generelle forståelsen av ungdoms deltakelse i kirkelige miljøer.

På bakgrunn av analysen vil jeg prøve å gripe fatt i noen av de pedagogiske utfordringene som framkommer, med sideblikk til de utfordringer som NOU 2000:26 skisserer med hensyn til kirkens arbeid overfor unge.

2.4 Oppbygning av rapporten

Først vil jeg presentere de to ungdomsmiljøene som informantene er knyttet til. Deretter følger en framstilling av innsamlet materiale, organisert etter forskjellige tema. De informantene

som jeg finner sier noe som er interessant og gir forståelse/innsikt i forhold til de forskjellige temaene, vil da bli sitert. Det betyr at til noen tema er det få sitater og til andre er det mange. Det kan også føre til en viss skjevhet mellom hvor stor plass informantene fra OPUS og Storetveit ungdomsklubb får i enkelte delkapitler.

Jeg har valgt å ikke gi det enkelte sitat referanse til informantnummer. Hensynet til personvernet blir best ivaretatt slik. Skulle noen som er kjent i miljøet kjenne igjen en informant i ett sitat, skal denne være beskyttet fra dermed å bli gjenkjent i alle sitatene som er brukt fra denne.

Analyse og drøfting av det innsamlede intervjumaterialet med tanke på å finne plausible svar på problemstillingen, kommer i forlengelsen av denne presentasjonen. Til slutt vil jeg også prøve å trekke lange linjer og se på hvilke konsekvenser dette bør få for kirkens videre arbeid for og med denne aldersgruppen.

3 Beskrivelse av de to ungdomsmiljøene

For å få en nødvendig bakgrunn for å forstå informantene er det nødvendig å vite noe om deres referansebakgrunn. Ved å vite noe om sammenhengen de er med i, er det lettere å forstå hva informantene snakker om.

3.1 Storetveit ungdomsklubb, Storetveit menighet

Ungdomsklubben i Storetveit menighet i Bergen har vært drevet gjennom mange år med stor oppslutning. Siden 1958 har klubben vært drevet med den samme strukturen. Selv om medlemstallet har svingt noe, har det vært et stabilt innslag i menighetens arbeid. Høsten 2002 hadde klubben 180 medlemmer, inkludert ledere. Arbeidet har en speiderliknende form, med stort innslag av friluftsliv. Det legges vekt på ledertrening. Klubben er ikke knyttet til noen organisasjon, men er menighetens eget ungdomsarbeid. Klubbens daglige leder er først i 20-årene, og har gått gradene i klubben fra konfirmasjonsalder. Utover dette er det ingen voksenledere i klubben. Noen er imidlertid trukket inn som undervisere på det ettårige lederkurset som klubben har, og som undervisere for konfirmantene. Deler av menighetens konfirmantarbeid er lagt til klubben. De to første årene er man med som medlem, det første året som konfirmant. Deretter kan man gå det ettårige lederkurset, for så å være gruppeleder i to år. De to første årene er man med i en gruppe på ti–tolv personer med to ledere som har gjennomført lederkurset. Det betyr at lederne er tre år eldre enn medlemmene. Det er ukentlige samlinger hjemme hos gruppemedlemmene. Hvor mange som kan være klubb-konfirmanter, avhenger av hvor mange av dem som har gjennomført lederkurset som vil starte gruppe. Storetveit avkrever medlemmene et løfte om å prioritere klubben på tredje plass i livet sitt, etter familie og skole. Slik skiller det seg ut fra det meste av annet ungdomsarbeid. I klubbens statutter heter det at «Det er et overordnet mål å forkynne Guds ord». Friluftsliv er både mål og middel i dette arbeidet.

Storetveit prestegjeld har et folketall på vel 16 000 personer. I underkant av 14 000 tilhører Den norske kirke. År 2002 var det 149 konfirmanter i prestegjeldet. Ungdomsklubben og Lederkurset er felles for prestegjeldets to sokn, Bønes og Storetveit. Menighetene betjenes av sokneprest, to kapellaner, kateket, soknediakon og organist, foruten administrasjon.

3.2 OPUS, Kolbotn menighet

I Kolbotn menighet drives et omfattende ungdomsarbeid, og informantene derfra tilhører OPUS. De fleste som er med i OPUS synger. Det er imidlertid også en gruppe, fortrinnsvis gutter, som driver med lyd og bilde og kalles Media. Koret og Media samles på forskjellige dager, men er sammen på turer og opptredener. OPUS er ikke knyttet til noen av de frivillige organisasjonenes arbeid, men er kjernen i menighetens eget ungdomsarbeid. Det er mulig å være OPUS-konfirmant, det inkluderer ett års deltakelse i koret og fører fram til konfirmasjon. Konfirmantarbeidet er viktigste rekrutteringskilde til OPUS. Det er åtte–ti voksenledere

med i koret, flere av dem under 30 år. De har stort sett vært selvrekrutterende. OPUS er en del av et større ungdomsarbeid i menigheten med konfirmantarbeid, ungdomsgudstjenester og café. Det inviteres til ungdomsgudstjeneste annenhver søndag i kirken. Her har det vært stigende oppslutning siden starten i januar 2001. Caféen drives i samarbeid med kommunen, og er åpen tirsdag til søndag kl. 18 til 23.

Kor har en tendens til å tiltrekke seg flest jenter, sånn er det også i OPUS. I aldersgruppen 17–18 år er det imidlertid en jevnere fordeling mellom kjønnene enn det som er tilfellet for de yngre årsklassene.

Oppegård prestegjeld omfatter Oppegård kommune med et folketall på ca. 23 000. Prestegjeldet er delt i tre sokn, med til sammen 18 900 kirkemedlemmer. Kolbotn menighet er den største enheten med ca. 13 000 medlemmer. Kirkene betjenes av sokneprest, tre kapellaner, kateket, soknediakon, ungdomsdiakon, tre organister, barnearbeidere og ungdomsarbeidere, foruten administrasjon. OPUS holder til i Sofiemyr kirke, som er en arbeidskirke fra 1987. I menighetens presentasjon av seg selv sies det at ungdomsarbeidet de senere årene har vært i sterk vekst. Det er en allsidig virksomhet med kor, KRIK-arbeid, skolelag, åpent hus og ungdomscafé (Luthersk Kirketidende 2003 nr. 4 s. 90).

4 Miljø og relasjoner

I dette kapitlet gis en presentasjon og en analyse av det intervjumaterialet der de unge sier noe om miljøet de selv er en del av, og hvilken betydning det ifølge dem selv har for deres deltakelse. Fokus er satt på venner, aktiviteter i miljøet, opplevelse av fellesskapet og deres oppfatning av foreldrenes holdning til deres deltakelse i miljøet.

4.1 Venner

I ungdomstiden får samvær med jevnaldrende økt betydning for de fleste unge, og for en del blir samværet med venner svært viktig. Blant jevnaldrende opplever ungdom en likhet og likeverdighet som verken er til stede i familien, i skolen eller i organiserte fritidsaktiviteter (Grue 1996:117). Selv om både kor og klubb er organiserte aktiviteter, er det stor vekt på sosiale relasjoner. I dette avsnittet skal vi se på hvor mye det betyr for deltakerne i OPUS og Storetveit ungdomsklubb å ha gode venner i de aktuelle miljøene. Hvilket forklaringspotensial har vennskap i forhold til at ungdom blir værende innenfor ungdomsarbeidet?

Flere av informantene forteller at de har sine nærmeste venner i det kirkelige ungdomsmiljøet. Når jeg spør om dette betyr mye for dem, er svaret entydig positivt hos de fleste. En av ungdommene i OPUS er klar på at uten venner i miljøet ville det vært uaktuelt å gå der:

Selvfølgelig, jeg hadde aldri gått her hvis ikke de gikk her. Det er liksom, det hadde jeg ikke gjort, det er jo mest naturlig (*latter*), så det betyr jo selvfølgelig mye.

Denne informanten ble ikke rekruttert gjennom konfirmantarbeidet, men ble med først en tid etter dette. Det var nettopp venner som fikk henne med i koret.

Når ungdommene starter på videregående skole, betyr det for mange at de har sin skolegang utenfor lokalmiljøet. Flere gir uttrykk for at de har en travel hverdag, med skolegang og fritidsaktiviteter. Det betyr mindre tid til å treffe tidligere skolevenninner og -kamerater. Kirken og ungdomsmiljøet virker da samlende for noen og som et sted der man kan treffe venner fra lokalmiljøet:

Kan du si noe mer konkret om hvorfor du fortsatte, altså hvorfor er du med nå som attenåring?

For det første så har jeg mange av mine beste venner der. Og det er liksom, fordi, altså jeg merker i hvert fall veldig godt når man begynner på videregående, så går det masse tid til andre ting. Så da er det veldig lett at du mister kontakt med de du ikke går i klasse med. Og da er det veldig godt å ha, sånn ett standpunkt i uka hvor du på en måte samles. Og da har det blitt OPUS, og da ser jeg dem i hvert fall der.

OPUS er et sted der man både får venner og kan pleie vennskap. Ønsker man å pleie kontakten med venner utenfor den nærmeste vennekretsen, må man fortsatt delta:

Hva er grunnen til at du fortsatt er med i koret, da?

På grunn av samholdet mest, eller pluss at jeg liker musikk. Pluss at jeg har veldig mange venner her, eller du får venner her og så hvordan du skal få møtt alle disse vennene og så må du jo fortsatt gå liksom. Det er ikke så lett å avtale med tretti stykk ...

Så det betyr at vennene dine går i koret, eller mange av dem, da?

Ja.

Betyr det mye?

Ja. Ja, det er det som betyr mest, tror jeg.

Vennene er altså det viktigste for denne informantens deltakelse, men det er også andre ting som betyr noe.

En annen av de unge som er klar på sin kristne identitet og som synes koret er viktig på den måten, sier likevel at han tviler på om det ville være aktuelt å gå i koret dersom vennene sluttet:

Hva var det som kunne fått deg til å slutte?

Hvis alle vennene mine hadde slutta, da tror jeg ikke jeg hadde vært der så mye lenger.

Lojaliteten til koret går ikke lenger enn til at vennene også må gå der.

En av ungdommene i Storetveit sier at hun stadig er mindre med i klubbssammenheng. De nærmeste vennene hennes går ikke i klubben:

Vennene dine, går de i klubben her?

Eh, jeg har jo, ja, men det er ikke de som jeg er mest med. Hun ene gikk i klubben før, men så måtte hun slutte. Jeg føler at jeg har forsømt litt de vennene jeg har fått her. Jeg har prøvd å være med dem, men når jeg kan så kan ikke de, og når de kan så kan ikke jeg ... For jeg har begynt å gå i kirken hver søndag, men det er (*navn på frikirkesamfunn*) da, for der har jeg vennene mine, og der går de også. Det er veldig kjekt.

Det er altså ikke det at hun ikke har venner i klubben, men de nærmeste vennene er aktive i andre sammenhenger. Hun sier ikke noe om at det er årsaken til at det ikke oppleves like gøy å gå i klubben, men man må kunne anta at det er en sammenheng her. Frimenigheten der de nærmeste vennene går, har blitt et alternativ for henne. Hun deltar også ved gudstjeneste der søndag formiddag.

De fleste av informantene både i Storetveit og på Kolbotn har deltatt i ulike fritidsaktiviteter gjennom oppveksten. Flere av dem er fortsatt aktive innenfor ulike former for idrett. En av dem som driver med fotball, sammenlikner typen vennskap som han har i klubben med dem han opplever i fotballsammenheng:

De fleste vennene som jeg har her på Bønes og Storetveit, de har enten vært med eller så går de (*i klubben*).

Betyr det mye for deg i denne sammenheng?

Ja, altså jeg synes det er viktige venner. Det er sånne venner som du ikke bare treffer på fritiden, men også deler andre ting med. Altså jeg deler syn på troen, altså det er litt mer personlige venner.

Er det en forskjell til andre miljøer du går i, altså klubbmiljøet?

Ja, det er stor forskjell på de vennene jeg har på fotballaget og de vennene jeg har i klubben. De på fotballaget er litt mer sånn «hei» og «er det trening i morgen?». I klubben blir en liksom sittende og snakke, vi har felles opplevelser fra turer og utveksler tanker både om det å ha en gruppe og om andre ting.

Han mener altså at det er en kvalitativ forskjell på vennskapene i klubben og det mer praktisk orienterte forholdet han opplever å ha til dem han trener sammen med. Denne forskjellen relaterer han til felles tro og felles opplevelser med vennene i klubben.

Å ha gode venner i miljøet er tydelig av stor betydning for om man trives i et ungdomsmiljø. Mange av informantene sier at venners deltakelse er hovedgrunnen til at de selv er med. Vi har sett at alle informantene med unntak av én, har nære venner i miljøet. Den ene som har sine beste venner i et annet miljø, deltar stadig sjeldnere i klubbmiljøet.

4.2 Aktivitet

Aktivitetene som drives i OPUS og Storetveit ungdomsklubb er forskjellige. Vi skal her se etter om disse aktivitetene i seg selv spiller en viktig rolle med hensyn til å opprettholde deltagelsen blant de unge.

Ungdommene fra OPUS gir uttrykk for at de liker å synge. Det blir oftest nevnt i sammenheng med andre kvaliteter ved miljøet som de setter pris på:

Hva er det du liker med koret?

Det er på en måte kanskje fellesskapet og ... at alle er venner på en måte, det er veldig sånn morsomt og hyggelig å gå her. Og man føler seg liksom velkommen uansett, egentlig. Og så er det veldig gøy å synge synes jeg og da. Vi synger jo ofte fine sanger synes jeg, så det er jo det og. Det er egentlig miljøet og vennene mine. Det er en tid da vi får møtes og sånn. Ellers så er det ofte at man drar hjem og gjør lekser og ... Men dette er liksom noe fast noe, så det er greit. Jeg tror, ja ... det er sånn at alle blir akseptert egentlig. Så man kan være seg selv, jeg tror de fleste er seg selv her.

Det å synge er en del av et større hele, vennene, fellesskapet, det positive miljøet. Det er noe fast som man vet at man har satt av tid til, og denne jenta trives både med å synge og å være sammen med de andre menneskene som går der. Hun har vokst opp i en kristen familie, og har sunget i kor i kirken siden hun var barn. Et annet OPUS-medlem gir uttrykk for det samme:

Hva er det du liker ved koret eller OPUS?

Jeg synes det er veldig gøy å synge da. Ikke det at jeg er så veldig flink, men jeg synger i hvert fall. Og så er det selvfølgelig det sosiale, møter folk og sånn. Det er veldig koselige folk der.

Denne informanten nevner altså sangen først når jeg spør etter hva vedkommende liker ved OPUS. Sangen er likevel også for henne en del av et større hele. Et ungdomskor som OPUS har et videre mål enn bare å perfeksjonere det musikalske. Likevel gir de eldste medlemmene uttrykk for at det må være en viss seriøsitet også på det musikalske planet for at de skal være med.

En av guttene i OPUS som har vært med i ulike sammenhenger også innenfor kirken, er klar på at hvis ikke en aktivitet er gøy, så er det heller ikke interessant:

Hva er det du ser etter når du velger fritidsaktivitet?

Det første er vel om jeg kjenner noen der, og om det er noe jeg tror synes er gøy, og så prøver jeg det ut, og hvis det er gøy, så fortsetter jeg.

For dennes del har altså OPUS og synging kommet heldig ut! Et av medlemmene i Storetveit satte håndballspill og klubben opp mot hverandre, og valgte klubben. Kriteriet var også for henne at aktiviteten skulle være morsom:

Er det noe som kunne fått deg til å slutte, altså at du vet at hvis det og det skjer så ville jeg slutte?

Ikke sånn som det er i dag. Det eneste var hvis jeg hadde fortsatt, syntes håndball var kjempegøy så hadde jeg kanskje prioritert håndball i stedet for klubben. Men så synes jeg at det er artigere med klubben enn med håndball, så ...

Hun er gruppeleder og trives med ansvaret som det innebærer. Igjen kommer det inn at ungdommene opplever seg som travle og ikke kan være med på alt som måtte være gøy, de må prioritere.

I Storetveit er det, som på Kolbotn, vanskelig å skille aktiviteten fra fellesskapet og trivselen ved å være i klubben:

Hva er det du liker ved klubben?

Det er vel friluftslivet og samholdet som er det viktigste. Det er jo turene som er veldig gøy og som gir sånn det fellesskapet. Klubben er også veldig sånn, veldig mye sånn teambuilding for å bruke et sånt fancy ord (*latter*) og gjør masse sånn sosiale aktiviteter, og det er kjekt. Men jeg har jo også utviklet troen i klubben.

Det er mange faktorer som spiller inn for denne informanten og bidrar til at han er med. Aktiviteten friluftsliv er blant de viktigste. Det har jeg inntrykk av gjelder for alle dem jeg har intervjuet. Friluftsliv tiltrekker både jenter og gutter i Storetveit. Det kullet som jeg har hentet informanter fra har flest gutter, men det varierer noe fra år til år. Den ukentlige aktiviteten i klubben har imidlertid ikke fokus på friluftsliv. Klubbmedlemmene forteller med glød i øyne og stemme om turene, som er en veldig viktig del av klubbens arbeid. Vekten på friluftsliv viser seg også gjennom de aktivitetene som er satt opp på lederkurset. Det er imidlertid ikke gitt at alle finner dette like kjekt. Den samme informanten mener at det er viktig å være med på mest mulig, uten det blir det vanskeligere å trives:

Jeg tror det har mye å si at du er med på mye. Altså hvis du bare er med litt av og til så oppfatter du klubben som kjedelig, men hvis du er med på mange turer og sånn, så synes du det er kjempegøy, og da fortsetter du.

Det går fram at turene er det som får mange til å fortsette, det er viktig å engasjere seg. Det bygger fellesskap og klubbidentitet. I klubben er det fem store turer i året, det betyr at det ikke er så veldig lenge mellom hver. For dem som liker å dra på tur vil det alltid være noe å glede seg til.

En annen av klubbmedlemmene opplever at klubben skiller seg fra andre organisasjoner ved å ha en god blanding av friluftsliv og kristendom:

Hva er det du liker ved klubben som gjør at du fortsatt er med?

Det er veldig mye, turene, friluftsliv og opplegget rundt kristendom, det er liksom annerledes enn i andre organisasjoner, miljøet rundt ungdommene og fellesskapet der. Ja det er masse, det er veldig variasjon i hva vi gjør, av og til driver vi med ballspill og sånn og på møter og i stedet for å liksom bare gå i kirken og teori og sånn, så blir det på en helt annen måte, annerledes opplegg. Så det er veldig ... turene er det jeg liker aller best.

Turene er det vedkommende liker aller best, men variasjonen i aktivitet er det som gjør klubben så unik i hennes øyne. Det er ikke mulig å ta bort noen av komponentene og fortsatt kalle det klubben, mener en annen av dem jeg har intervjuet. Det er nettopp den integrerte helheten som flere trives så godt med. Enda en annen forteller om en følelse av at man i klubben har alt i ett:

Er det noe du savner i klubbmiljøet?

Nei, jeg tror ikke det er noe jeg savner, jeg føler jeg har alt, jeg. Du har akkurat som et håndballag, ikke sant, det samholdet, og så har du aktiviteter og så har du kristendommen. Du har liksom på en måte alt i ett.

Sammenliknet med håndball som hun tidligere drev aktivt med, har klubben i tillegg kristendommen, og dermed inkluderer den alt.

Noen av jentene er imidlertid inne på at ikke alle typer mennesker vil trives like godt i en klubb som har så sterk friluftprofil. Friluftsliv kan by på utfordringer som ikke alle setter pris på:

Er det noen som typisk ikke passer inn i klubben?

Eh, nei egentlig ikke. Men samtidig så synes jeg sånn der jenter som er skikkelig fjollete, som ikke liker friluftsliv og må ha masse sminke med seg på tur og bare står og droller seg i stedet for å, syter og klager. Da passer de ikke inn, hvis de skal trives og, så går det jo ikke hvis de er sånn. Men altså ellers så passer de fleste inn så lenge de liker de tingene vi driver på med.

Det er ikke det at ikke alle er velkommen, det er mer en erfaring noen har av at ikke alle trives med komforten på turene.

Vårt inntrykk er at det kirkelige ungdomsmiljøet konkurrerer på linje med andre miljøer når det gjelder medlemmer. Det er viktig at aktiviteten som er i fokus oppleves som morsom for at folk skal delta. Både i OPUS og i Storetveit ser aktiviteten ut til å spille en sentral rolle. Det synes likevel som om det betyr enda mer i klubben enn i koret. Begge steder gjelder det imidlertid at aktiviteten ikke kan vurderes isolert fra de andre kvalitetene som klubben og koret representerer: fellesskapet, samholdet, vennene. Det framholdes likevel at man kan trives i både kor og klubb selv om man ikke liker henholdsvis sang og friluftsliv.

4.3 Ungdomsmiljøets fellesskapsdannende funksjon

Ungdommene setter pris på aktiviteten som drives i den sammenhengen der de går. Hvordan opplever de at miljøet rundt aktiviteten er? Hva kjennetegner det, slik de ser det? Er det en spesiell type mennesker som går der, eller er det vanskelig å finne felles kjennetegn? Hva betyr miljøet for trivselen?

En av guttene i OPUS framhever nettopp det gode miljøet han mener er der som noe av det han liker best ved koret:

Hva er det du liker ved koret?

Miljøet er jo kjempebra. Og andakter, det er ikke noe sånn krav til at du må være kristen og prate masse om troen hvis ikke du vil det og sånn liksom. Men er det noen du vil prate med, så er det alltid noen som lytter og noen venner du kan prate med liksom og ... Det er jo ting som skjer hver torsdag som du kan ha fast å komme på og treffe andre kristne og sånn.

Tror du det er noen forskjell på kristne og ikke-kristne miljøer?

Ja, absolutt. Folk er snillere med hverandre, tror jeg. Det er ikke noe sånn dum-snill eller noe sånn her er vi snille med hverandre fordi vi er kristne liksom. Folk har lyst til å være snille med hverandre. Vi er glad i hverandre og har et fellesskap liksom. Skal ikke snakke noe stygt om andre steder, men det er, tror følelsen av at vi er mer sammensveiset sånn sett. Merker også det i klassen at det er litt klikkete, sånn på skolen og sånn, men i koret er det veldig bra.

Denne gutten har ikke tidligere vært aktiv i kirkelig sammenheng, utenom å ha deltatt på gudstjeneste på julaften. Han mener å se forskjeller på OPUS-miljøet og andre miljøer han har vært i. Han relaterer det til forskjellen på kristne og mer sekulære sammenhenger. Andaktene er en iøynefallende forskjell. At det er større toleranse her er en forskjell han mener å se. Han framhever fellesskapet. Dette fellesskapet er noe han har med sine kristne venner, og jeg oppfatter at det er ensbetydende med det man ellers forstår med et kristent fellesskap. Han forteller også at OPUS har vært et sted der han har fått gode venner:

Ja, det var, jeg ble jo da med i OPUS og fikk masse venner her og ... innså det at det var jo noe i det liksom, det var ikke bare for pengas skyld at man konfirmerte seg kristelig. Det ble mer på det, bli kjent med Jesus og sånne ting. Fikk masse venner og hørte til et miljø. Det er sånn at jeg kom fra barneskolen og første året på ungdomsskolen uten å ha noen venner på skolen, ekstremt med venner på skolen liksom. Så det er veldig bra.

Det å høre til i et miljø betyr mye for denne informant. Det er det også andre som forteller om. Det oppleves som viktig å ha et sted å høre til. Han legger ikke skjul på at han verdsetter det religiøse elementet i OPUS. Følelsen av å bli godtatt sånn som man er, blir framhevet av flere som noe man setter pris på. En annen i OPUS mener det er spesielt for det miljøet de tilhører:

Men ellers, en ville kanskje si at i OPUS så er det sånn at samholdet er sånn at alle er godtatt på en måte. Ikke det at jeg føler meg utenfor ellers til vanlig, men veldig sånn at alle passer inn, alle bare kom inn så. Det er ikke sånn grupper og sånn, det er bare sånn alle er liksom velkommen. Jeg vet ikke om det, det er ikke alltid sånn, hvis jeg tenker meg om i ikke-kristne sammenhenger, så er det ikke alltid alle er like velkomne. Så jeg tror det har litt å si der.

At det er en kvalitet som er spesiell for dette miljøet? Ja.

Igjen sammenliknes det med andre miljøer man kjenner til. Denne informanten har vært, og er, aktiv i idrettssammenheng. At alle er velkommen mener han er en spesiell kvalitet ved OPUS. Han forteller videre at miljøet også har den kvaliteten ved seg at det er lite baksnakking, og at folk er hyggelige mot hverandre.

Opplever du å bli godtatt sånn som du er i OPUS?

Ja, jeg føler egentlig at jeg blir akseptert uansett hvor jeg er. Det er ikke noe spesielt.

Er ditt inntrykk at folk flest blir akseptert her?

Mmm, alle blir det. Det er veldig lite sånn, jeg vil si det er lite baksnakking i forhold til det som vanligvis er. Jeg sier ikke at jeg er god, jeg setter gjerne i gang jeg og, men. Det er veldig lite av det. Det er en del som liksom sier sånn vi kan ikke gjøre det, ikke snakk om han på den måten og sånn. Det er ganske mange som har den holdningen til det, så da. De fleste er hyggelige med hverandre. Det er sikkert derfor de fortsetter og når de kommer.

Det er heller ikke usannsynlig at folk fortsetter i miljøet når de først har kommet inn i det, nettopp fordi folk er hyggelige mot hverandre og det er rom for alle, slik han ser det.

De ungdommene som jeg har intervjuet, trives veldig godt i miljøet og føler seg godtatt. En av informantene husker imidlertid at det første året ikke var like enkelt. Vedkommende begynte ett år før hun var konfirmant. Hun tror ikke miljøet er så lett å komme inn i for de yngste:

Føler du at du blir akseptert sånn som du er i koret, i OPUS?

Ja. Ja, jeg gjør det. Men jeg vet ikke, nå er jo jeg litt sånn der gammel og, sikkert for noen tøff, jeg vet ikke. Jeg føler det.

Har du inntrykk av at OPUS er et miljø der de fleste blir akseptert?

Egentlig ikke. Det er veldig dumt. Jeg sa at jeg hadde et år før konfirmasjonstiden hvor jeg egentlig ikke hadde det så veldig gøy der. Og sånn er det egentlig veldig ofte. Og de venninnene mine som jeg er kjempe-gode venner med nå liksom, de hadde det også sånn at førsteåret var bare kjempekjedelig egentlig. Og det er litt dumt, for jeg tror egentlig OPUS er litt lukket, skjønner du. At vi på en måte, vi er en kjernegjeng, og så kan andre komme inn, men de får ikke slippe til helt før de har gått der noen uker. Sånn er det litt faktisk. Det er litt dumt, og så har de liksom prøvd å gjøre, eller vi har snakket mye om det på styremøter og sånn, men så har det liksom aldri blitt noen forandring. Du tenker kanskje litt over det selv, men så ... vet ikke. Vi er nok litt sånn lukket, det tror jeg.

Går det mest på alder, har du inntrykk av, altså at det er de yngre som er vanskeligst å inkludere?

Nå er det veldig mange yngre som begynner da, og veldig få eldre. Fordi som eldre har gått der noen år. Men jeg tror kanskje eldre hadde kommet inn fortere. Jeg tror de fleste blir litt mer åpne når de blir litt eldre enn sånn ungdomsskolen og sånn.

Man kan få inntrykk gjennom flere av ungdommenes utsagn at det er et klart skille mellom «yngre» og «eldre» medlemmer. Selv om det maksimalt dreier seg om fire års aldersforskjell, betyr det tydeligvis mye. Som ung og ny kan det altså være vanskelig å komme inn i miljøet, og de som går der, merker det selv fordi de har gjort liknende erfaringer.

Også i Storetveit er ungdommene opptatt av fellesskapet og miljøet i klubben. Selv om det er mange medlemmer, hevder en av informantene at alle vet hvem alle er. Det gir trygghet:

Det er jo, klubben er så mye liksom, for friluftsliv og det er jo kristendom og tro og sånn. Så ja ... Det er fellesskap i klubben, det er veldig bra egentlig. Alle vet hvem vi er. Alle vet hvem de andre er, for å si det sånn. Alle vet om hverandre.

Så det er noen av de viktigste grunnene til at du velger å være med fortsatt?

Ja, og så har jeg lyst til å gjøre noe i klubben, så jeg er leder nå for en gruppe. Og jeg hadde lyst til å se hvordan det var. Det er ganske spennende, det er kjekt.

Han vurderer fellesskapet i klubben som veldig godt. Som leder har denne informanten en oppgave med å sørge for at alle blir sett, spesielt de som er i hans gruppe. En av jentene ser imidlertid at det også i dette miljøet er noen som faller litt utenfor. Slik vil det være i alle sammenhenger, mener hun. Klubben er likevel et sted der folk som føler seg utenfor for eksempel på skolen, kan føle seg inkludert og vel:

Så det er noen som faller litt utenfor, liksom?

Det blir alltid det, og det er veldig dumt. Det blir alltid noen som aldri blir med i gjengen. Det er sånn i alle sammenhenger. Men kanskje i klubben så er det ofte at folk som blir mobbet på skolen at de stortrives i klubben, for det er et helt annet miljø og de møter helt nye folk som ikke har det samme synet på dem som de på skolen. Jeg vet en jente, andreaarsleder sitt medlem, hun ble veldig mobbet og sliter litt med selvillit og. Og hun stortrives i klubben, og det virker som om hun har det kjempekjekt her. At det kan kanskje hjelpe, og det er positivt.

Det oppleves meningsfullt å være i et miljø der folk som føler seg utenfor i andre sammenhenger, kan trives og føle seg inkludert. Her ser vi en konsekvens av at Storetveit ungdomsklubb har medlemmer fra flere forskjellige skoler. Man har mulighet til å begynne i et nytt miljø i flere betydninger av ordet: Aktiviteten er ny, men også mange av deltakerne er mennesker man ikke har møtt før.

I en klubb som legger stor vekt på friluftsliv trenger man noe utstyr for å være med. Noen av medlemmene ser at det kan innebære et problem:

For det blir jo, jeg vet ikke, det er kanskje et lite utstyrspress, det er farlig å si det, men ... For med friluftsliv så må du jo ha litt utstyr, så kanskje de som ikke har aller mest penger forsvinner litt. Men det er jo folk med ... du trenger ikke ha det nyeste og mest fancy utstyret for å gå i klubben. Du kan jo ha gammeldags fjellano-rakk og.

En annen av lederne avkrefter at det er nødvendig med bra utstyr for å bli populær. Denne ser likevel også at noe utstyr er påkrevd for å være med på alle klubbens arrangementer:

Det er ikke sånn at du må ha det tøffeste utstyret for å bli populær?

Jeg har ikke følt det sånn i alle fall. Det skal ikke ha noe å si, og jeg føler ikke at det er sånn at du må ha de skiene og du må ha den buksen og den jakken og. Men vi sier egentlig imot oss selv, for vi sier at du trenger ikke det nyeste utstyret og sånn. Men så må du nesten ha klær som tåler været, ikke sant. Du må ha votter som er vindtette helst, så du ikke skal fryse om vinteren. Det går jo an å låne av andre, så det er ikke sånn at du må kjøpe det liksom. Men jeg tror kanskje noen medlemmer føler utstyrspress, at de føler at de må ha det, men det er, det er ikke sånn det er. Det er ingen som ser ned på de som ikke har det beste utstyret.

Selv om noen muligens føler utstyrspress, er ikke dette meningen fra klubbens side. De fleste medlemmene har en interesse for friluftsliv og ville kanskje skaffet seg utstyret uavhengig av hva klubben krever?

Fellesskapet er av stor verdi for ungdommene. For noen er fellesskap knyttet nær opp til opplevelsen av et åndelig fellesskap, mens andre er mer opptatt av miljøet, i betydningen samvær med venner. Det er ingen av dem som er med som opplever at de «ikke passer inn», eller at det finnes andre som ikke passer inn. Vi merker oss imidlertid at noen påpeker at det er vanskeligere for de yngre å bli inkludert enn for de eldre ungdommene i OPUS. I Storetveit kan det være et problem med utstyrspress.

4.4 Foreldres holdninger til ungdommenes deltakelse

Alle informantene bor sammen med foreldre. Selv om de begynner å bli voksne, må man kunne anta at foreldrenes holdninger til aktiviteten de deltar på har en viss betydning.

Ungdommene har forskjellig familiebakgrunn når det gjelder forholdet til kirken. Foreldre som er aktivt med i kirken er gjennomgående glade og støttende i forhold til at barna deres deltar. En av dem jeg har intervjuet i OPUS, sier at hun tror støtten hjemmefra har betydd en del for hennes engasjement:

Jeg har vokst opp i en kristen familie, da. Så jeg har egentlig alltid hatt en tilknytning til kirka. For jeg har gått i sånn gruppe da jeg var liten og søndagsskoleliknende ting og sånn. Og moren min var leder i en sånn gruppe også. Så de har liksom alltid, jeg vet ikke ... alltid vært med på en måte.

Så du tenker at det har en del å bety for at du er engasjert nå?

Ja, det kan i hvert fall hende. Det er i hvert fall noen som sier, eller de som ikke har kristen familie, de sier at det er litt vanskelig å liksom bli kristen, eller å si det hjemme og sånn. For hvis de har en annen religion eller er litt imot det eller noe sånn. Men det er jo ikke vanskelig for meg siden familien min er kristen. Jeg har ikke hatt noen problemer i hvert fall.

Alle i familien hennes deltar i aktiviteter tilknyttet kirken, så for henne er det ikke noe problem å delta i OPUS. Hun kjenner imidlertid til andre som synes det kan være vanskelig å si hjemme at man er kristen. En annen av informantene sier at foreldrene ikke er kristne, men at de går i kirken på julaften. De er imidlertid veldig glade for at han er med i OPUS:

Hvilke holdninger har foreldrene dine til at du er med i dette miljøet, hvis de ikke selv er så engasjert?

De er positive, absolutt. Altså da vi hadde vært på videokveld/natten, vi var syv stykker igjen hele natten her, så sa mamma'n min dagen etter at det er betryggende at du er der liksom. Om du er der hele natten så ... Så en av dine tidligere klassekamerater sammen med broren sin som kom ut med en kasse øl hver liksom. Da tenkte jeg at det er jo betryggende at du er i kirka hele natta (*latter*). Så de er veldig positive til det. De ser at jeg har det veldig bra og trives med det jeg driver med, både på skolen og her. De ser at jeg har fått det mye bedre liksom.

Det som betyr mest for foreldrene hans er at han er i det man må kunne kalle et sunt miljø, og at han har det bra og trives. Det samme forteller en jente om sine foreldre, som heller ikke har noe aktivt forhold til kirken:

Hva slags betydning tror du hjemmet ditt har hatt for din innstilling til religion?

Ingenting.

Ingenting?

Nei. Pappa'n min er absolutt ikke kristen, mens jeg ba aftenbønn med mamma da jeg var liten og sånn liksom, så det kan hende det har hatt litt å bety. Sånn som mamma har alltid vært sånn positiv til det, men hun har aldri tatt meg med i kirken eller noe sånt no'. Så det er vel egentlig mest venner. Men selvfølgelig, hadde foreldrene mine sagt at kirken er noe fælt noe og sånn da jeg var liten, så hadde jeg kanskje ikke akkurat ... Ellers så har det ikke hatt så mye å si, tror jeg. Det har vært veldig nøytralt.

Hvilke holdninger har foreldrene dine til at du er med i OPUS?

De synes det er kjempehyggelig at jeg har kommet i et sånn sunt miljø da. Pappa også synes det er kjempehyggelig og ... Han ser at jeg trives, og da blir han selvfølgelig glad. Så, mamma er spesielt fornøyd da, lille jenta si.

Moren har bedt aftenbønn med henne, men utover det tror hun ikke hjemmet har hatt betydning for hennes innstilling til religion. Hun oppfatter at de har formidlet et nøytralt forhold til kirken. Foreldrene mener at miljøet er sunt, og synes det er hyggelig at hun er med.

Også foreldre til ungdommene i Storetveit synes det er positivt at barna deres er med i et kirkelig miljø. En av guttene der forteller at foreldrene ikke er spesielt aktive, men liker at han har et miljø utenfor skole og fotball:

Hvordan vil du beskrive foreldrene dine når det gjelder religiøs tro?

Min mor går i kirken kun på julaften og av og til i påsken, og min far går stort sett ikke i kirken. De er ikke kristne bortsett fra at de er døpt. Jeg har ikke oppfattet noe mer.

Betyr det at du oppfatter at din tro og dine foreldres tro er forskjellig?

Ja. Jeg tror min tro er sterkere enn deres.

Hva slags holdninger har foreldrene dine til at du er med i klubben?

De er jo positive. Altså de synes det er fint at jeg har noe annet enn fotball og skolekamerater å liksom være med, gå og treffe andre, enten gå på møte utenom sånn bare for gøy.

Foreldrene er døpt, men utover det er det lite kirkelig aktivitet, slik han vurderer det. De ser det som verdifullt at sønnen er med i ungdomsklubben.

Andre foreldre setter pris på klubben fordi de ser verdien av ledertreningen som er en del av opplegget der, i tillegg til at de driver med friluftsliv. Alt ifølge en av informantene:

De synes at miljøet er veldig godt, og de er friluftsmennesker selv, vi har hytte på fjellet, og liker veldig godt det. Så de synes det er veldig kjekt at jeg kunne være med og ikke bare gå på turer og sånn med de, men også gå med folk på min egen alder, for det blir veldig annerledes da. Og at jeg fikk lære mer om fjellet, sånne ting de ikke har kunnet tatt meg med på, for eksempel gått i helt tåkete vær med kart og kompass når du ikke kan se en ting og, snøskredøvelser og bygge snøhuler og sånne ting. Og jeg tror også sånn når jeg har blitt leder at jeg får liksom lære hvordan det er å være en leder, eller blir vant til det på en måte. Så jeg kan jo for eksempel få bruk for det seinere, jeg tror de tenker litt på det også, at det er lurt. Selv om ikke jeg trenger akkurat kanskje, altså det går kanskje ikke ut på det samme her som i en jobbsammenheng, men samtidig så lærer du å snakke foran folk og, sånne lette ting på en måte.

I tillegg til å like miljøet som klubben representerer, liker de også aktivitetene som drives, både friluftsliv og ledertrening. De går ikke selv aktivt i kirken, men setter pris på at datteren er med, i hvert fall på dette nivået.

Det er bare én av dem jeg har intervjuet som forteller om en viss skepsis hos foreldre. Det er en far som er ateist og har meldt seg ut av kirken. Det gode miljøet veier likevel opp for det han måtte oppfatte som negativt:

Hva slags holdning har foreldrene dine til at du går i klubben?

Pappa er litt sånn «urgh – kristent», men de liker veldig godt at det er et bra miljø og det er turer og det er ... de ser at jeg liker meg og synes det er veldig greit.

Datteren er svært aktiv i klubben, og deltar som gruppeleder og på turene som klubben arrangerer. Hun liker seg veldig godt i miljøet og forteller begeistret om lederrollen.

Foreldrene er altså gjennomgående glade for kirkens tilbud til deres ungdommer, slik de unge selv oppfatter sine foreldre. Det er en generell oppfatning av at dette er et sunt og trygt miljø som de ønsker at deres barn skal være en del av. Det viktigste for foreldrene synes å være at ungdommene deres trives og har det bra.

4.5 Venner og miljø – en oppsummering

Forholdet til venner er en viktig del av ungdomstida. Dette går også fram av materiale fra spørreundersøkelsen «Ung i Norge 2002» (Rossow 2003:93). Samme materiale viser også at de fleste unge har mange venner (ibid). I dette delkapitlet vil jeg framheve noen resultater som kom fram i analysen av vårt materiale om venner og fellesskap som begrunnelse for å være med i det kirkelige miljøet.

Når ungdommene starter på videregående skole, skjer det i mange tilfeller en spredning av tidligere klassekamerater. Valg av ulike studieretninger fører ofte til at man går på forskjellige skoler. I mer grisgrendte strøk må man reise bort for å gå på videregående skole, og noen bor på hybel. Da blir man skilt fra vennene i lokalmiljøet store deler av uken, og helgearrange-

menter på hjemstedet kan være av stor betydning. I Bergen og Oppegård, som er urbane miljøer, trenger man normalt ikke flytte for å gå på videregående skole. Det blir likevel en spredning blant ungdommene her: blant dem som velger ulike studieretninger, og til dels blant dem som velger samme; noen velger å gå på skoler i sentrum, mens andre velger det lokale alternativet.

Kirken er til stede i alle lokalmiljøer. Et par av informantene mener miljøet i kirken virker samlende og gir mulighet til å holde kontakten med venner fra lokalmiljøet. Vi ser at ungdommene er svært opptatt av å ta vare på vennene sine. I den grad kirken kan representere en kontinuitet i denne fasen av ungdommenes liv, synes det å være verdifullt. Et fast tilbud fra kirkens side på deres bosted kan gjøre det lettere for dem å holde kontakten med venner fra barne- og ungdomstrinnet.

De tretten informantene regner tydeligvis med at miljøene tilknyttet kirken er sunne. Dette går sannsynligvis på at det er rusfrie miljøer, og at aktivitetene er «korrekte». Sang og friluftsliv er noe de fleste verdsetter. Men man kan spørre om miljøene er så sunne som de vil ha det til. I hvilken grad kan man si noe om kristne miljøer til forskjell fra ikke-kristne? I denne undersøkelsen har jeg ingen informanter som har valgt å slutte i miljøet, og som kan fortelle om bedre alternativer. Informantene representerer i så måte et innefra-perspektiv. En av informantene er imidlertid tydelig på at hun ikke opplevde å bli inkludert i kormiljøet da hun startet året før hun var konfirmant. Flere av de andre sier noe om at det er samme kriterier for å bli populær i klubb og kor som det er ellers i samfunnet. På denne bakgrunn må man kunne anta at det er noen som faller utenfor også i disse miljøene. Dette står i en viss kontrast til det andre ungdommer sier om et åpent miljø der alle er velkommen og godtatt. Det er logisk at de som faktisk deltar og er en del av disse miljøene, opplever seg godtatt og inkludert. En av informantene fra OPUS forteller at han opplevde å ikke ha så mange venner før han begynte i OPUS, men opplever å være i et veldig godt miljø og ha fått mange venner der. Fra Storetveit fortelles det om flere eksempler på folk som har falt utenfor i skolesammenheng, men har trives og blitt integrert i klubben. Vi har sett at en av informantene mener at vennene i klubben er en annen type venner enn dem han har i treningssammenheng. Han mener det har å gjøre med alt de har felles. Informantene synes det er befriende å ha venner som man også kan diskutere mer dyptgående spørsmål med, slik jeg forstår dem. At dette er venner man har og har fått i kirkelige miljøer, kan ha sammenheng med at man har forventninger om at spørsmål om tro og liv er noe man kan snakke om her. Det er kanskje ikke like naturlig å ta opp slike tema i andre fritidsmiljøer for denne aldersgruppen.

Foreldrene er, til tross for ulike holdninger til kirken, gjennomgående glade for at ungdommene er med i dette miljøet. Også de oppfatter, ifølge ungdommene selv, at det dreier seg om gode miljøer. Når ungdommene har blitt myndige eller det er like før de blir det, har ikke foreldre lenger den samme innflytelse over sine barns valg. Det går likevel fram at det betyr en del for de unge hva foreldrene mener. Det viktigste for foreldrene er at ungdommene deres har det bra og trives, slik jeg tolker ungdommene. Stadige medieoppslag om ungdom som kommer på skråplanet bidrar kanskje til en lettelse over at ens egne barn er i det man oppfatter som et trygt miljø. Det er ytterst få som gir uttrykk for at de er skeptiske til at klubben eller koret tilhører kirken. I kapittel 7 skal jeg drøfte nærmere hva venner og personlige relasjoner kan bety for at ungdom skal bli værende i et kirkelig miljø.

5 Ledelse og ansvar

Hva tenker ungdommene om egen medbestemmelse i sitt miljø? Hvordan er forholdet til egne ledere? Hvordan ser de på seg selv som ledere og forbilder? I dette kapitlet vil jeg trekke fram det de unge sier om lederrollen og det å ta lederansvar. Forskjellene i måten å drive arbeidet på i Kolbotn og Storetveit komme tydelig fram når en setter fokus på lederen. I OPUS er «lederne» voksne personer. De er ikke nødvendigvis så mye eldre enn deltakerne, men det er et klart skille. I Storetveit er lederne en integrert del av ungdomsmiljøet. De som er fra 17 år og oppover er selv ledere. Det er ingen ledere her som er eldre enn 23 år.

5.1 Den gode leder – lederidealer

Det har blitt påstått at unge trives i mindre grad der voksne har styringen (Csikszentmihalyi og Larson, sitert i Grue 1996:125). Det er imidlertid ikke det samme som at de ikke trives der det er voksne til stede. I OPUS er de fleste lederne mellom tjue og trettifem år, og de fleste av dem har selv vært med i koret tidligere. Deltakerne som jeg har intervjuet oppfatter at det er forskjellige egenskaper man bør ha dersom man skal være en god leder. Det har noe med alder å gjøre, men langt mer med evne til å involvere seg:

Hva må til for å være en god leder sånn som du oppfatter det?

Man må, altså være flink til å lytte kanskje, og forstå, kanskje se ting fra andres synspunkter og sånn, eller ja. Og ... jeg vet ikke, være snill og grei (*latter*) ... Forstå oss på en måte, eller ikke være en gammel sint leder, men være litt sånn ungdommelig og sånn, og det er jo de fleste lederne her, alle er det egentlig.

Er det sånn at det er naturlig å ta kontakt med dem hvis det skulle være noe?

Ja, det kan godt hende, vi sitter ofte og snakker med de og har det gøy med de og sånn. De er jo en del av koret.

Er det noen av lederne som har betydd noe spesielt for din deltakelse i koret?

Jeg vet ikke helt om det er en, jeg synes alle lederne bare er veldig greie. Det er jo mange av de samme som var her da jeg begynte, de fortsetter, og det er veldig gøy egentlig tror jeg, ja. Det er veldig morsomme mennesker.

Lederne i OPUS får altså de beste skussmål. Det har ifølge denne informantene mye med at de kan lytte og se ting fra andres synspunkter. Hun ser lederne som en del av koret, og oppfatter derfor at det er naturlig å snakke med dem og ha det gøy sammen med dem. En annen i koret legger vekt på at lederne må være med på det som skjer, og ikke være sjefete, for å være en god leder:

Hvilke egenskaper mener du skal til for å være en god leder?

Ikke være ovenpå. Må absolutt være med dem man er leder for. Og som øverste leder må man også kunne fordele ansvar og se at alle har det bra og ta litt ansvar liksom. Ikke sånn sjefe rundt og her er jeg som leder; pass dere. Han må absolutt være med på det som skjer.

Du sa tidligere at det måtte være en som man kunne prate med, betyr det mye i en sånn sammenheng? Ja ... egentlig, du må kunne prate med personen og han må kunne ... om han ikke har svar på alt mulig, så må han være med på samtalen og kanskje finne en løsning hvis det er noe som er ...

Er det mange ungdommer som henvender seg til lederne hvis det er noe, eller er det mer at en prater med venner?

Begge deler tror jeg, men hvis man prater med en leder så er det ikke sånn at, lederen går ikke og sier det videre liksom, så det blir mellom deg og lederen. Det er ikke det som kommer like opp, hvis du skal prate med lederen sånn om private ting, så skjer jo det mer i det stille liksom. Så det er de veldig flinke til hvis du har et problem, så er det bare å prate.

Ledere er til å stole på, har han erfart, og det at lederne kan være samtalepartnere er av stor betydning for ham. En av informantene som er med i mediagruppen til OPUS, mener han kan lære mye av lederne sine der. Han sang i koret før, men der var det ikke så mye å hente:

Har lederne betydd noe spesielt for din deltakelse i klubben, de som er ledere her?

Eh, ikke i koret egentlig. Media har vært mer, de lederne som er der er jo en slags forbilder. En del av dem jobber med det til daglig og er forbilder sånn sett. De vet mye om hvordan ting skal gjøres og praktiske løsninger og sånn. Det er veldig fint.

Dette går mer på faglig dyktighet, og det er i forhold til det han oppfatter lederne som forbilder. Det gjør det spennende å delta. En annen av informantene, som har hatt lite kontakt med kirken før hun begynte i OPUS, oppfatter lederne som kristne forbilder:

Hvordan vil du beskrive lederne i koret?

Morsomme, koselige, snille. De er liksom, det er liksom de menneskene som er kristne som man ser opp til fordi de er snille og koselige og ... selv om de er liksom litt eldre enn oss, så er de veldig ungdommelige og ... du kan prate med dem om alt mulig liksom. Okei, du kommer liksom ikke til å savne vennene dine når du slutter i OPUS, dem har du der, men du kommer til å savne lederne, det er alltid trist når de slutter eller sånn, for man blir på en måte glad i dem. Så de betyr veldig mye. Er det ledere man liker, det er selvfølgelig folk man liker bedre enn andre, så er det liksom «å nei, skal ikke han være med på tur eller hun være med på tur?» å så trist liksom. Man får et veldig godt forhold til dem når man går der en stund.

Er det sånn at det går an å ta kontakt og prate med dem, kan det være naturlig?

Hvis man absolutt, hvis man føler for det så kan man sikkert ... de sier at hvis det er noe, så må vi komme og prate og sånn. Hvis jeg hadde hatt problemer, så er det sikkert noen jeg kunne pratet med der. Så det synes jeg er veldig bra. De er ikke sånn som dømmer deg liksom, i hvert fall ikke alle (*latter*). Det er selvfølgelig noen du kvier deg litt mer for å prate med enn andre, noen som er litt skumle og sånn. Men de fleste er veldig koselige.

Også for henne er det viktig at lederne er samtalepartnere. Alder betyr noe, men så lenge hun oppfatter dem som ungdommelige, er det greit. Det er forskjell på lederne i OPUS, ikke alle er like populære, selv om helhetsbeskrivelsen er at de er snille og koselige og folk man ser opp til. Hennes bilde av kristne mennesker før hun begynte i koret, var at kristne mennesker var kjedelige med mange begrensninger i livet sitt. Gjennom OPUS har hun møtt kristne som hun ser opp til og liker.

En av guttene sier om seg selv at han er i tvil om sitt forhold til troen. Han setter pris på at lederne er flinke til å presentere kristendommen på en god måte. Dette kombinert med at han oppfatter dem som «kule» gjør at han setter dem høyt:

Hvordan vil du beskrive lederne i koret her?

Topp, de er dødskule. Det er noen av dem som er skikkelig kule, og noen av dem er strenge og seriøse for at de skal klare å holde det sammen, ikke skal skli ut. Men de fleste er kjempemorsomme og hyggelige. Pluss at mange av dem er flinke på de kristendom-greiene, de har prøvd å få det til å bli ganske morsomt noen av dem og. Et par andaktsholdere som er veldig flinke. Så de liker jeg.

Lederne er tydeligvis populære.

I tillegg til lederne har koret et styre som velges av medlemmene. Det er ikke alltid like lett å få folk til å stille til styret. Det er ingen av dem som har blitt intervjuet som opplever forhold-

det mellom lederne og styret som problematisk. Medlemmene opplever å ha medbestemmelse:

Hvis du er sterkt uenig i noe som skjer, kan du gjøre noe med det?

Hvordan uenig da?

Hvis det på en måte skjer noe i OPUS-sammenheng som du synes er helt forferdelig at skjer, altså sånn at noen bestemmer noe du ikke er enig i?

Det jeg gjør da, jeg er umoden nok til å bare skrike høyt nei. Og så hvis det er så ille at det som du sier, skikkelig dårlig, så får jeg med flere, så da ... De tar et hint, holdt jeg på å si. Hvis vi sier at det gidder vi ikke å være med på, så skjønner de at da skjer ikke det. Altså, jeg tror vi har en viss makt over hva som skal skje.

Selv om det her presenteres et heller barnslig reaksjonsmønster, er poenget at lederne ikke presser gjennom noe som medlemmene ikke er med på. Det ville tydeligvis virke mot sin hensikt. Lederne er der for å holde orden. Det betyr, som den samme informanten formulerer det, at de skal komme inn i bildet først når de «gjør noe galt»:

Hva skal til for å være en god leder i OPUS?

Jeg vet ikke, du må klare å menge deg med ungdommen, holdt jeg på å si. Ikke gå rundt og kjefte og sånne ting, de må jo selvfølgelig kjefte litt da hvis det er noe vi gjør galt.

Ungdommene har et personlig forhold til lederne sine. Når jeg spør om det er noen av lederne som har betydd noe spesielt for deres deltakelse i koret, forteller flere om én og samme navngitte person som de har spesiell tiltro til og som de liker spesielt godt:

Er det noen ledere som har betydd noe spesielt for din deltakelse i koret?

Jeg vet ikke, det er jo en som alle liker spesielt godt da, men han sluttet nå til sommeren, så han betydde veldig mye, han var en utrolig bra kar, og utrolig morsom. Utrolig bra å ha han der. Han er fortsatt med sånn av og til og holder andakter og sånn. Det er bra med sånne folk.

Så det har betydd litt for din deltakelse i koret?

Ja.

En annen av informantene omtaler den samme lederen:

Er det noen av lederne som har betydd noe spesielt for ditt engasjement i OPUS?

(Navn på lederen) (latter) hvis jeg skal si navn. Ja, det er en som ... For at egentlig så er vi i familien litt splitta. Mamma og søsteren min har vært kristne, eller de har vært troende, mens pappa og jeg «nei, tror ikke det» liksom. Vi var litt sånn tvilsomme til det. Men liksom, jeg vet ikke, *(navn på lederen)* har fått meg til ... nå vet jeg ikke, nå er jeg ikke sikker. Det er veldig mye av det han sier som er lurt, han sier så mye interessant, så han får liksom folk til å høre på. Forteller på en måte som er veldig hyggelig, eller koselig, morsom, spennende, interessant. Så da ... Pluss at han er liksom kjempemorsom og grei og kul til vanlig liksom, utenom det også. Jeg har veldig respekt for han *(latter)*, det meste.

I forhold til denne ungdommen er det altså som formidler av en troverdig tro at lederen har spilt en viktig rolle. Også i forhold til andre områder har denne tydeligvis egenskaper som man setter pris på. Ellers er det mer generelt at lederne har spilt en positiv rolle.

I Storetveit er det primært gruppelederne medlemmene forholder seg til de to første årene. Gruppene møtes en gang i uken over to år, og lederne er to–tre år eldre enn dem de er leder for. Med så stor møteaktivitet betyr det at de blir ganske godt kjent. Lederne har bidratt til både engasjementet i friluftsliv og ellers deltakelse i klubben, slik en av informantene forteller:

Er det noen av lederne som har betydd noe spesielt for din deltakelse i klubben?

Selvfølgelig mine egne gruppeledere og lederne på lederkurset. De som har vært ledere for meg har absolutt betydd mye for meg.

På hvilken måte da?

På den måten at jeg har fortsatt i klubben, trives, gjerne interesser. Det kommer egentlig inn. Friluftsliv-interessen er noe de fleste har. Så jo, det er egentlig de lederne som jeg har hatt som har betydd mest for meg, ja det er det.

I tillegg til gruppelederne har han også forholdt seg til lederne på lederkurset, og de har også vært med på å prege interesser og hans forhold til klubben. En annen av klubbmedlemmene mener at en av lederne hans har vært et forbilde for ham siden han begynte i klubben:

Han som var gruppelederen min, han har liksom alltid vært et forbilde for meg, det er kanskje derfor jeg fortsatte og sånn. Jeg har liksom alltid sett opp til han. Jeg har alltid hatt eldre ledere over meg, så de har vel alltid, jeg har alltid hatt noen å se opp til og sånn.

Hvordan lederen har fungert som forbilde sier han ikke noe om. Informanten er selv gruppeleder nå, og det er naturlig å anta at det dreier seg om lederstil og måter å gjøre tingene på i gruppen. Det er tydelig at dette med alder spiller en viss rolle. Lederen er eldre enn ham, men ikke veldig mye eldre. Dette er en viktig del av strategi-tenkningen i ungdomsklubben. «Unge leder unge» er et slagord.

Lederne skaper mye av miljøet som deltakerne blir en del av, sier en jente som også er gruppeleder:

Er det noen av lederne som har betydd noe spesielt for din deltakelse i klubben?

Ja, de lederne jeg hadde var kjempeflinke og grådige greier og sånn, og de gjorde sånn at vi syntes det var veldig gøy. Jeg tror at altså de som har noen ledere som ikke er flinke, som ikke gjør så mye ut av det, da er det lett for at medlemmene ikke synes det er så gøy, og da slutter de. Vi hadde det veldig kjekt hele tiden, og det er vel derfor jeg fortsatte. Det er de lederne som skaper det på en måte.

Det er av stor betydning for medlemmene av klubben om noe er gøy. Ut fra det avgjør de om de fortsetter eller ikke. Hennes ledere har tydeligvis lyktes med å få henne engasjert. Hun er begeistret, og mener de hadde det kjekt hele tiden.

Det kan være vanskelig å definere hva som skal til for å være en god leder. En av jentene i klubben mener generelt at det å være positiv og ha omsorg for medlemmene er viktig. Hun er også meget begeistret for egne ledere:

Hva skal til for å være en god leder her i ungdomsklubben?

Det er så forskjellig, du kan jo være en god leder selv om du ikke er så flink på ski, ikke sant, men en god leder kan også være flink på ski. At en er litt positiv, at en klarer å ta vare på folk og har omsorg, tror jeg er noen av de viktigste tingene.

Har du opplevd ledere som har hatt disse egenskapene når du har vært klubbmedtaker?

Ja. Mine ledere var fantastiske. Jeg tror egentlig de fleste har et sånt bilde av sine ledere som en stund var helter på en måte, og de så veldig opp til dem.

Er det noen ledere som har betydd noe spesielt for din deltakelse i klubben?

Jeg tror at gruppelederne mine har gjort sånn at jeg syntes det var kjempegøy. De har aldri sagt sånn at jeg skal fortsette, men de har gjort det så gøy at jeg har hatt lyst til å fortsette.

Engasjementet fra egne ledere har smittet over, og selv uten noen eksplisitt utfordring til å fortsette i klubben har det blitt slik, fordi deltakelse oppleves så positivt. Som leder blir man stilt overfor ulike typer problemstillinger som man må håndtere. For å være en god leder kreves det at man er åpen og flink til å prate:

Opplever du at disse lederne som er over deg, er folk som du kan gå til hvis du har noe du har lyst til å prate om, uavhengig av klubben?

Ja, det tror jeg. De fleste er jo ganske åpne og sånn. Flere er jo vennene mine, selv om de er noen år eldre. De er jo, jeg tror de er flinke til det. For de må jo ta stilling til for eksempel medlemmer som kanskje har det vanskelig og sånn. Det er jo mange eksempler på folk som har blitt mobbet på skolen, og så kommer de i

klubben og så opplever de fellesskapet og så føler de seg veldig mye bedre der og sånn. Så sånn sett må lederne ta stilling til forskjellige problemer som de har. Det er jo ofte sånn at når vi har problemer med et medlem så kan vi bare komme til de, til de eldre lederne og snakke med dem om de. Så jeg tror de er veldig åpne.

Om hvis du selv skulle ha problemer av noe slag, kan du da henvende deg til dem, er det naturlig?

Eh, ... jeg vet ikke, jeg har egentlig ikke så mange erfaringer med det. Men det tror jeg egentlig hadde gått helt fint, i hvert fall med de du kjenner bedre enn andre, det er alltid noen du er bedre venner med.

Det er ingen regler for hvem som kan bli ledere og ikke, bortsett fra at man skal ha gjennomført lederkurset. En av de unge lederne påpeker imidlertid at det på noen måter er en forholdsvis homogen gruppe som er ledere, det er skikkelige og flinke ungdommer:

Hvordan vil du beskrive dem som er ledere her?

Mmm, beskrive, det er positive personer som kanskje, det er vel de mest skikkelige ungdommene kanskje i samfunnet. Det er ikke de som henger på butikkhjørnet liksom. Men det er noen som har noe å gi, og de er ofte veldig flinke i sport. Flinker på skolen, faktisk de fleste.

Det er en slags vellykket ungdom?

Ja, du kan egentlig si det. Det tror jeg i hvert fall. Du har alltid noen unntak, men de fleste er vel det.

Hun kjenner til mange av dem som i likhet med henne selv er leder. Hun vet at de er flinke både på skolen og i sport, og at de altså på mange måter er ressurspersoner.

Det er liten tvil om at lederne er av betydning både i Kolbotn og i Storetveit. Det kan synes som om evne til involvering og engasjement er egenskaper som ungdom setter pris på, enten man organiserer arbeidet på den ene eller andre måten. Det er viktig at lederen ikke er for dominerende.

5.2 Å være leder – Storetveit som arena

I dette delkapitlet skal vi se på hvordan informantene i Storetveit, som alle er ledere, oppfatter sin rolle. Som gruppeleder i Storetveit ungdomsklubb har man en del arbeid med klubben. Hver uke holdes det samlinger som man sammen med en annen leder, fortrinnsvis av det annet kjønn, har ansvar for. Møtene må planlegges og gjennomføres. Selv om det krever en del av de unge, opplever de at det er gøy, og at de også har et fellesskap lederne imellom som betyr mye:

Hvordan trives du i lederrollen?

Det er ganske kjekt, men av og til er det jo å holde styr på de. Men som oftest er de jo veldig greie, de er jo, de har jo normal folkeskikk (*latter*). Men jeg synes det er kjempegøy, for det er jo godt fellesskap mellom lederne også. Og hvis ikke det hadde vært det, så tror jeg ikke det hadde vært så populært å være leder. Vi har jo egne lederturer også som liksom for å bygge opp fellesskapet mellom lederne. Ikke sånn at vi er der kun for konfirmantene. Vi er der jo for hverandre og for å ha det gøy også.

Lederne for en gruppe har vanligvis kjent hverandre siden de startet i klubben som konfirmanter. Det er populært å være leder, og alle som ønsker det av dem som har gjennomført lederkurset, får i utgangspunktet være med som gruppeleder. Der kan de bruke ulike deler av seg selv og sin kunnskap:

Vi hadde en felles lederweekend her for to uker siden, og der snakket vi om hva vi kunne bidra med til klubben. Og da var det noen som snakket om at de kan bidra på det sosiale planet, at de kunne bidra til fellesskap og sånn. Mens andre snakket om hva de hadde av kunnskap å gi til klubben. Så noen er med fordi de er flinke til å skape fellesskap og sånn, mens andre er med for å gi de yngre kunnskap. Mens jeg vil si at de fleste lederne er veldig greie og åpne for alt, holdt jeg på å si, (*latter*) åpne for andre mennesker.

Det er liten tvil om at det er en del ansvar forbundet med det å være leder. Det tar også en del tid. En av informantene mener at det er en spesiell type mennesker som trives med å ha ansvar, og at hun er blant dem:

Hva synes du om ansvaret som det å være leder er?

Jeg synes ikke det er så vanskelig, fordi jeg er en sånn person som liker å ta ansvar, egentlig. Sånn at da blir det ikke noe særlig arbeid med det liksom. Men det kan bli mye til tider når du har masse skolearbeid og sånn, som nå før jul så vet jeg ikke hvor jeg skal begynne med skolearbeidet omtrent. Og da blir det veldig sånn, når du skal tenke på klubben i tillegg.

Ungdom på 17–18 år merker tidsklemmen. De går andre året på videregående skole, og de nærmer seg avsluttende eksamener. Når man driver med konfirmantarbeid, vil det innebære at man er leder for forskjellige typer mennesker med ulike problemer og erfaringer. Lederne opplever at medlemmene kommer til dem og forteller om sin hverdag:

Opplever du at noen av medlemmene kommer og snakker med deg om ting?

Ja, det merker jeg ganske at det er, de sier veldig mye, jeg ble liksom litt overrasket over hvordan de åpnet seg og sa ting og sånn. Jeg tenkte liksom ikke så mye over det før heller, men de tør liksom å komme til deg, for du er litt eldre og vet kanskje litt mer enn de gjør. Og så vet de at du ikke sier det til noen og sånn, de stoler såpass på deg at de tør å si det.

Synes du det er stort ansvar?

Det går liksom helt fint, jeg føler ikke at det er for stort ansvar. Men altså, du må jo tenke gjennom ting du gjør og sånn som det der.

Denne informanten opplever at det er fint å ha ansvar, samtidig er hun klar over at hun bør ha tenkt gjennom en del ting på forhånd, og være forberedt på ulike problemstillinger.

De unge lederne har også erfart at de er forbilder for dem de er ledere for. Det husker noen av dem godt fra sin egen tid som medlem også:

Opplever du at medlemmene ser opp til dere som ledere?

Mmm, ja littegrann. Jeg tenkte ikke over det før, men jeg har begynt å tenke gjennom at du merker hvis du gjør en ting, så synes de det er liksom stilig og tøft og sånn, så du må være litt forsiktig med sånne ting. Så du merker at guttene tar opp etter guttelederen og jentene tar opp etter jentelederen og sånn. Og jeg merket det også da jeg var medlem selv, det går ikke an å merke det på seg selv og sånn, men jeg merket det på andre guttemedlemmer at de tok sånn etter han guttelederen vår, og det har de sagt i ettertid også at han var liksom et forbilde på en måte for de da. De er ikke bevisste på det, men det er sånn som har lett for å skjje.

I gruppene er det ca. ti medlemmer og to ledere. Med så små enheter blir man godt kjent, og det ser ut til at man får en spesiell relasjon til dem som er ens nærmeste ledere. At jentene ser opp til jentelederen og guttene til guttelederen, er noe flere forteller om. En annen av informantene kan også bekrefte at medlemmene ser opp til dem som ledere. Hun synes det er litt morsomt å bli sett opp til:

Oppfatter du at de som er klubbmedlemmer ser opp til dere som er ledere?

Mmm, faktisk, det var litt morsomt for en venninne av meg, eller en gammel venninne av meg, vi har ikke så mye kontakt lengre, men jeg traff henne på bussen. Jeg har broren hennes i gruppen min, så sa hun til meg sånn «vet du hva, at Erlend, det er da medlemmet mitt, han sier så masse fint om deg og (*navn på medlederen*) da at han ser sånn opp til dere». Å? sa jeg. Så sa hun at bestekompisen hans i gruppen da, hun hadde overhørt en samtale mellom dem da, da hadde de snakket som om vi var helgener oppe i skyene. Det var litt morsomt. Men jeg husker det selv at jeg så opp til mine ledere og ville være som de noen ganger.

Dette er en søt historie. Vi må kunne anta at slike er med på å styrke selvtilliten hos lederne, som får bekreftet at de er likt blant grupped medlemmene. Å se opp til lederne er noe også denne informanten kjenner igjen fra egen deltakelse. I og med at det er så kort tid mellom at man er medlem og at man er leder, er det lett å huske tilbake og forstå hva medlemmene ten-

ker både i forhold til dette og annet. En av de unge lederne sier eksplisitt at det å vite at medlemmene trives, gjør det gøy å være leder:

Hvordan opplever du det å være leder?

Jeg synes det er gøy. Medlemmene er kjempeskjønne, og det virker som de liker seg, og da gjør det at det blir mye gøyere å være leder også.

Denne lederen gir uttrykk for begeistring. Hun synes rett og slett det er gøy, og det henger sammen med at hun merker at de hun er leder for trives. Dette er nytt og spennende, og hun føler seg vel i lederrollen.

Som leder får man blant annet trening i å snakke foran mennesker. Det har altså en allmenn verdi. Blant annet mener en av de unge at det har blitt lettere å stå foran klassen og framføre noe:

Men det har egentlig, å være leder har egentlig gjort at det er lettere å holde et foredrag på skolen for eksempel, at ikke du synes det er ekkelt å stå foran en klasse eller en stor forsamling, i hvert fall ikke hvis du vet hva du skal si, da er det ikke så galt.

Så du føler at du har nytte av den ledertreningen du har vært gjennom i andre sammenhenger også?
Mmm.

Ledertreningen som holdes i klubbens regi, kan man naturlig nok også ha glede av utenfor klubben. Det er en investering av tid i noe man kan dra nytte av i mange livssituasjoner.

De få unge informantene fra Storetveit som inngår i dette materialet, har alle vært på lederkurs. De har alle seks en sterk identitet som leder. De trives som ledere og med det ansvaret som lederoppgavene innebærer.

5.3 Å være eldst – OPUS som arena

17–18-åringene i OPUS har ikke leder-status. Likevel er de blant de eldste deltakerne. Vi vil se nærmere på hva det innebærer for informantene.

En av guttene i OPUS mener at han føler et ansvar for å opptre som et forbilde i forhold til de yngre. Det har endret seg noe med årene, han tok ikke den samme typen hensyn tidligere:

Dere som er blant de eldste i koret, har dere noen oppgaver i forhold til å ta vare på de yngre?

Ja, selv om vi ikke alltid sånn utfører oppgaven vår og er forbilder, så prøver jeg i hvert fall alltid. Skal vi følge med, så følger vi med. Det er ikke alltid vi klarer det, jeg har veldig lyst til ikke å være leder av og til. Så jeg har lyst til å være litt barn, men jeg tror vi er forbilder, det er jeg helt sikker på. For det merkes, det er folk som følger etter hvor du går, gjør det samme som du. Så vi må egentlig passe litt på hva vi gjør. For noen år siden da, da vi fortsatt var sånn «tror ikke noe på det her med kristendommen og sånn», så da tror jeg at jeg viste at det her er ikke så veldig farlig egentlig. Så mens de andre ba, så satt jeg kanskje og så ned i bordet og bare var stille liksom. Men jeg tror egentlig alle så, okei han bryr seg ikke mye om det her. Men etter hvert som jeg har blitt litt eldre så var det sånn: okei, for jeg skulle ønske jeg var troende selv, så jeg vil ikke ha innvirkning på andre at de ikke skal bli troende. Så derfor sier jeg bønner selv om jeg ikke er sikker på om jeg vil si den eller ikke. Det er mer sånne oppgaver, ikke boikott liksom, ikke vis noen misnøye med noe. Så vi har sluttet å vise misnøye med alt, men nå er det jo ikke så mye misnøye heller, så nå blir det enda lettere. Jeg vet ikke om alle andre som er like gamle som meg har en sånn ... toleranse overfor alt faktisk.

Han synes altså det er vanskelig å delta oppriktig i bønnene, som er en integrert del av det man gjør i OPUS. Fordi han er bevisst sin rolle som forbilde, framsier han nå bønnene selv om han ikke alltid føler at det er riktig. Han ønsker ikke at andre skal oppfatte at det er lite viktig. En annen av ungdommene har også reflektert over at hun som en blant de eldste er et forbilde:

Opplever du at det er en forventning fra korets side at du skal fortsette i noe annet menighetsarbeid når du slutter i OPUS?

De vil sikkert ha oss nå og så ut videregående sikkert. Jeg tror de setter pris på at vi er her. I hvert fall de eldste, for det er veldig lett for at de forsvinner. Så jeg tror de er glade for at vi er her egentlig. For vi er jo på en måte et forbilde for de som er yngre og.

Hun opplever å bli satt pris på fordi hun er blant de eldste. Det kan tyde på at det er en erfaring både hun og andre har gjort at mange slutter når de blir på hennes alder. En annen forteller at som en av de eldste er det naturlig å prøve å forebygge klikkdannelser og dårlig miljø av annet slag:

Sånn som jeg er en av de eldste nå, så prøver vi å gå ut og snakke med de som er mindre og få de med og sånn for at det ikke skal bli noen klikker og sånn, for det er lett at det vil oppstå egentlig.

Er det noe dere tar initiativ til selv, eller er det lederne?

Nei, vi tenker jo på det selv også. Det må ikke bli sånn, for det er lett at det kan bli sånn. Men vi prøver jo å være så snille vi kan (*latter*) og få med alle.

Det virker ikke som om dette er noe systematisk arbeid, men noe som skjer på et mer tilfeldig initiativ. De jeg har intervjuet, har alle trivdes veldig godt i OPUS. Det har også ført til at de ønsker at andre som kommer til koret, skal oppleve det positivt. En forteller at han tenker å ta en pause etter videregående, for så muligens å komme tilbake som leder:

Opplever du at det er noen forventninger fra OPUS' side at dere skal fortsette i noe annet når dere slutter der?

Jeg vet ikke, jeg tror de håper at vi vil fortsette. Jeg tror de skjønner hvis vi tar oss en pause etter å ha vært med nå, men jeg tror de gjerne vil at vi skal komme tilbake igjen og komme dit som ordentlige ledere liksom etterpå. Jeg tror mange av gjengen da (*latter*) føler at de har på en måte noe å gi tilbake fra det de har fått i OPUS til de nye som begynner der, for at de skal få det like bra som vi har hatt det. Så jeg tror nok mange av oss vil komme tilbake som en form for ledere en eller annen gang.

Å bli leder i OPUS er mer på sikt. Det har muligens også med det å gjøre at lederne er noen år eldre enn deltakerne i OPUS. Likevel er det flere av dem som ser for seg at de kan gå rett over i lederrollen når de føler seg for gamle til å være med som deltakere.

En av jentene sier at hun allerede nå som attenåring føler at hun ikke helt er i målgruppen for arbeidet:

Nå begynner vi liksom å bli litt eldre, så jeg føler at jeg ikke er i idealgruppen til OPUS lenger fordi jeg kanskje har blitt litt gammel. Men egentlig er det kanskje veldig viktig at jeg er med likevel fordi jeg nettopp er så gammel. Så jeg har tenkt litt på det og.

Denne informanten har vært med i styret, og etter flere års deltakelse mener hun at hun knapt nok er i målgruppen. For henne innebærer det få sosiale utfordringer å være med i OPUS. Den positive spenningen hun følte på før i forhold til det å treffe folk og være i miljøet, er ikke så sterk lenger:

Du sa du hadde vurdert å slutte i koret?

Jo, det var før vi skulle begynne i sommer. Fordi jeg følte meg så innmari gammel i forhold til de andre som var der. Så da vurderte jeg det veldig. Og så synes jeg jo ... for før var det veldig, i OPUS så var det veldig sånn, kjekke gutter og (*latter*) og alt sånn der, og det har på en måte vokst litt ... fra hverandre. Jeg vet ikke hva jeg skal si. Det har jo forandret seg alt sammen liksom. For før så var det sånn, jeg kunne møte venninnene mine en time før OPUS og bare sitte og glede meg til OPUS, og det var helt krise hvis jeg ikke kom på OPUS på torsdagene liksom. Men nå er det kanskje litt mer avslappet. Jeg tror liksom at grunnen til at jeg vurderte det sånn i sommer var fordi jeg føler at jeg er ikke helt målgruppen, eller hva en skal si. Men så tenkte jeg veldig mye over det og, sammen med venninnene mine, fant ut at det var kanskje viktig at vi var der på grunn av det. Vurderte det i sommer, men det ble ikke noe av. Ja, og så tenkte jeg liksom for meg for

noen år siden da, så var det veldig kult at det gikk noen eldre der liksom. Og forhåpentligvis så synes de som går der nå også at det er litt kult. Så da.

Hun har venninner i koret som er like gamle som henne selv. De skjønner at noen må være de eldste og opplevde selv å sette pris på at det var eldre medlemmer da de selv var yngre. Å ikke være i målgruppen er nok ingen reell beskrivelse av situasjonen. Det er vel heller snakk om at man ligger over gjennomsnittsalderen og faktisk tilhører eldste årsklasse.

De eldste ungdommene i OPUS har ikke har noe formelt ansvar. Likevel har de tydeligvis tenkt gjennom en del forhold omkring det å være eldst, og opplever å ha et visst ansvar i den forbindelse.

5.4 Ledelse – en oppsummering

Det tenkes forskjellig om det å være leder i Storetveit ungdomsklubb og i OPUS. I hvert fall er det svært ulik struktur med tanke på ledelse.

OPUS har nok den mest vanlige måten å gjøre tingene på: Lederne er voksne personer som alle er på samme nivå, selv om de har ulike oppgaver. De rekrutteres fra egne rekker, og det er en viss aldersspredning. Medlemmene har et styre som er korets øverste organ, og som i prinsippet er uavhengige av de voksne lederne, jf. kap 3. «Ungt ansvar – voksent nærvær» har vært et slagord for Norges KFUK/M i en årrekke. Dette er en tenkning som ser ut til å ha vært rådende i OPUS også.

Storetveit ungdomsklubb skiller seg fra denne strukturen ved sin hierarkiske oppbygning, der det er mange ledere på forskjellige nivåer fra 17 år og opp til 23 (se kap. 3). Informantene i Storetveit synes å være godt fornøyd med denne strukturen. Det er kanskje overraskende, med tanke på at inntrykket generelt er at ungdom ønsker mest mulig frihet, og dermed ikke skulle være interessert i å ha flere instanser over seg. Informantene opplever det imidlertid ikke slik. Når vi hører hvordan de så opp til sine ledere og hvordan dagens medlemmer ser opp til dem, er det ganske overveldende. Det er særlig forholdet i gruppene som virker spesielle. Det hierarkiske systemet fører til at man som både medlem og leder vet hvem man kan henvende seg til hvis det skulle være noe. Den «overordnede» har de samme erfaringene som den som er yngre, noe som synes å være betryggende. Vi vet imidlertid ikke hva de «vanlige medlemmene», som er 14–16 år, tenker om dette. For dem kan det selvfølgelig stille seg annerledes.

De unge lederne har ansvar for å lede og gjennomføre ukentlige samlinger. De er også ansvarlige på turer med ulike vanskelighetsgrader. Det kritiske spørsmål som man kan stille i den forbindelse, er om dette er for krevende for ungdom i denne alderen. Det at de fleste som er ledere er flinke både på skole og i idrett, som det framgår av sitatet s. 27, tyder på at det er ressurskrevende å være leder. Informantene opplever å ha mye ansvar som ledere der de er. De presiserer imidlertid at de liker dette, de trives med ansvar. For mange ungdommer kan nok dette virke voldsomt, og vanskelig å være med på. I forlengelsen kan man spørre hvem som kan være ledere. Blir det for mange krav, slik at det bare blir de mest strukturerte og flinke på forskjellige måter som kan være ledere i klubben? Det heter seg i Storetveit at alle som vil, kan bli gruppeledere. Det er imidlertid ikke alle som blir det, noen blir såkalte ressurspersoner. Det kan det være ulike grunner til, men det er mulig å tenke seg at de man ser ikke vil fungere som gruppeleder, får en mer tilbaketrukket rolle og blir tatt inn ved behov i forbindelse med turer etc. I utgangspunktet er det praktiske ting som brukes som begrunnelse for at de går over til å være ressurspersoner og ikke gruppeledere, som mye å gjøre på skolen og mange andre fritidsaktiviteter. Informantene forteller at de får spørsmål og betroelser fra medlemmene som går utover det de hadde forestilt seg på forhånd. Lederkurset skal gjøre det mulig for den enkelte ungdom å finne ut om lederrollen er noe som vedkommende passer til.

Man utfordres på ulike vis, men lederne på lederkurset har også et ansvar her med tanke på å finne ut hvem som passer til hvilke lederoppgaver.

På den andre siden viser det seg at det er lett å miste ressurspersoner fordi det ikke er utfordringer nok, eller spennende nok, for 17–18-åringene i det kirkelige miljøet. Jenta i OPUS som føler at hun ikke er i målgruppen som 18-åring (jf. s. 32), ville kanskje opplevd det annerledes i den grad det var konkrete oppgaver som skulle utføres og som hun selv hadde ansvar for? I OPUS er man kanskje redd for å legge for mye ansvar på ungdommene som skulle skremme dem bort på noen måte? Ungdommene i OPUS forteller jo også at det er vanskelig å få folk til å stille til styret, og at de er travle på mange andre måter. Om det bare er en stilltiende forståelse om at de eldste må ta ansvar, kan imidlertid det oppleves lite stimulerende. Som 18-åring opplever man seg tydeligvis i en annen kategori enn 15-åringene. Samtidig oppfattes lederne som noen de kan snakke med. De er likevel ikke venner i noen vanlig forstand. Det er ikke naturlig å holde kontakt med dem etter at man slutter i koret, framhever en informant. Men man vil savne dem fordi man har et forhold til dem. Lederidealene i OPUS er åpenhet i forhold til ungdom. Evne og vilje til å delta på det som skjer står også sentralt. I tillegg må den gode leder kunne formidle kristendommen på en god måte. Ungdommene trives godt i koret, og ser tydeligvis ingen grunn til å endre ledelsesstruktur. I kapittel 7 drøftes nærmere betydningen av lederrollen for at ungdom skal bli værende.

6 Tro og kristenliv

I de to foregående kapitlene har vi sett på hva venner, fellesskap, sang og friluftsliv betyr for at informantene er med i et kirkelig miljø. I dette kapitlet skal vi se nærmere på hva det mer spesifikt kristne som andakter og forkynnelse betyr for ungdommenes trivsel i kor og klubb. Gudstjenesten representerer kontinuiteten i menigheten. Hvordan opplever ungdommene det å gå til gudstjeneste? Vi vil også se nærmere på i hvilken grad kor og klubb er en del av den allmenne kultur i lokalmiljøet.

6.1 Andakter og kristen forkynnelse – betyr det noe?

Fra kirkens side kan man tenke seg at noen unge velger å delta nettopp fordi det er en kristen sammenheng – kristne ungdommer vil uansett velge det «kristne» alternativet. Det viser seg imidlertid at ingen oppgir dette som grunn når de får spørsmål om hvorfor de går i kor og klubb. Det er blant annet derfor interessant å se på hvor bevisst forholdet til kirkens budskap er blant ungdommene. Er dette uten betydning for at de trives og deltar i miljøet?

Det er en balanse mellom det sosiale og det religiøse som informantene fra OPUS trives med. En endring mot mer «religiøse ting» ville gjort det mindre interessant å fortsette i koret, hevder en av informantene:

Er det noe spesielt som du vet kunne fått deg til å slutte her?

En skikkelig drita dirigent kanskje, en som det ikke gikk an å samarbeide med noe. Det kunne det vært. Ellers så hvis de hadde kuttet ut noe av det sosiale mot mer sånn religiøse ting, så kan det hende at jeg hadde sluttet da og. Det er greit med den lille stunden med kristendommen hver gang bare for å minne på at det her er kristent liksom, men jeg tror ikke at det er derfor folk er her bare for det. Jeg tror det er mer for synginga og det sosiale folk er her.

Denne informanten er selv i tvil om han vil kalle seg kristen. Han skiller mellom det å være troende og det å være kristen, og opplever seg selv som kristen fordi han gjør alle de «kristne» tingene: går i kor, går til gudstjeneste og nattverd. Troende er han imidlertid ikke. Han får ikke til å tro, selv om han gjerne vil. Han er ganske sikker på at det ikke bare er på grunn av de kristne innslagene at ungdommene deltar i miljøet, men vel så mye for sangen og det sosiale. Han får støtte av en annen av OPUS-medlemmene på at det er en passelig mengde kristendom slik det er nå:

Hva betyr det for deg at OPUS er en kristen forening eller et kristent kor?

Det er veldig koselig, men jeg tror jeg hadde gått der uansett, men da hadde jeg kanskje ikke kommet med i det, jeg vet ikke. Jeg har aldri hatt så veldig kristen oppdragelse eller noe sånt no', så jeg vet ikke. Nå synes jeg det er veldig koselig, det er liksom fint. Og så er det fint at det ikke er for mye av det. At de ikke skal prøve å presse det på noen. Det synes jeg er bra.

Hun opplever ikke at det er noe press om at en må være kristen, og det er noe hun setter pris på. At OPUS er en kristen forening er ikke grunnen til at hun er med, men hun opplever altså

at det er koselig. En annen av informantene sier heller ikke noe om at det er den kristne forankringen som gjør at hun er med i OPUS. Vedkommende erkjenner imidlertid at det hadde blitt liten kontakt med kristendommen dersom så ikke var tilfellet:

Hva betyr det for deg at OPUS er en kristen forening eller et kristent kor?

Det er jo ganske greit egentlig, for hvis ikke det hadde vært det, så vet jeg ikke om jeg hadde hatt så mye kontakt med kristendommen.

En av dem som har deltatt i kirkens aktiviteter fra han var barn, opplever OPUS som en viktig del av kristenlivet:

Hva betyr det for deg at OPUS er et kristent kor?

Det er ... jeg kunne jo selvfølgelig gått i et ikke-kristent kor og, men det blir jo ... vi synger jo sanger til Gud da, og da blir jo det på en måte en bra del av kristenlivet å vise hvor glad du er i Han og, at du kan få det fram ved sangen også til andre mennesker som kanskje ikke er kristne og høre hvor bra det kan være.

Det er ikke det at han ikke kunne deltatt i et kor som ikke hadde en kristen tilknytning, men slik det fungerer nå, ser han sangen som en måte å dele troen med andre på.

I Storetveit er man også litt ambivalent til hvor mye det betyr at klubben er en kristen forening. Fordelen, slik en av medlemmene oppfatter det, er at man da har et sted der man kan snakke om troen uten å gå i kirken:

Altså det kunne like gjerne ha vært en klubb som ikke var kristen, men det at den er kristen betyr også at det er lettere å snakke om tro og Gud og sånn og kristne ting. Når du er kristen, så er det en mulighet til å snakke om det du tror på uten at du må gå i kirken.

Og det synes du er viktig?

Ja.

Han føler seg litt fremmed i forhold til kirke og gudstjeneste, men i klubben får han stilt behovet for å snakke om sin kristne tro.

Det er forskjeller mellom ungdommene på hvor nær de opplever å stå den kristne tro. En av lederne sier at hun i møte med andre som har kall fra Gud, har følt at hun ikke er kristen nok:

Vi hadde lederweekend nå for ikke så lenge siden, og da var det en som snakket om at han hadde fått kall fra Gud og sånn, og da føler du deg veldig liten, du føler at du kanskje ikke har noe her å gjøre liksom, at du ikke er kristen nok. Du føler at du liksom ikke har noe å gi, for mange andre har så mye mer kontakt med Gud og Jesus enn det du har. (...) Kanskje jeg er mer aktiv enn de fleste ungdommer i det kristne miljøet, men at mange av de er det selv om ... det er veldig mange som ikke tør å si det. Og jeg har egentlig ikke tort å si det før den dagen at jeg sa ja, jeg er kristen, sånn direkte, ikke sånn «ja, jeg er kristen, men jeg tror ikke på det så veldig for jeg er bare med i klubben liksom, og derfor kaller jeg meg kristen».

Det har vært en prosess for denne lederen fra å kalle seg kristen, for deretter å unnskyldte det og henge det på klubben, til at hun nå føler seg trygg nok til å kalle seg kristen.

Andakter og forkynnelse betyr noe for deltakerne både i OPUS og i Storetveit ungdomsklubb. De ser på det som en naturlig del av virksomheten. Det er en del av både klubbens og korets egenart. Det er imidlertid tydelig forskjell på de unges engasjement.

6.2 Gudstjeneste-erfaringer

Gudstjenesten søndag formiddag er menighetenes hovedsamling. Ut fra allmenn erfaring vet man at ungdom i liten grad dominerer der. I dette delkapitlet skal vi se nærmere på hva ungdommene i Kolbotn og Storetveit menigheter tenker om gudstjeneste.

OPUS deltar regelmessig med sang i gudstjenesten. Selv om det ikke blir så ofte, betyr det at det aldri blir veldig lenge mellom hver gang kormedlemmene er til gudstjeneste. I tillegg satser menigheten på ungdomsgudstjeneste annenhver søndag om kvelden. Det er ikke for alle, men for ungdom fra de er konfirmanter og eldre. Det er ikke voksne/gamle på disse gudstjenestene, dette skal være ungdommenes gudstjeneste. OPUS er ikke arrangør, men mange av medlemmene der er likevel involvert på ulike måter. Alle informantene fra OPUS deltar ved ungdomsgudstjenestene, som startet i januar 2001.

En av informantene har også vært til stede på noen av gudstjenestene i Storsalen.² Hun opplever likevel å føle seg mer hjemme i ungdomsgudstjenestene på Kolbotn. En vanlig høymesse oppfatter hun derimot som kjedelig:

Går du til gudstjeneste?

Bare ungdomsgudstjeneste og når vi synger med OPUS. Og så har jeg vært på helli.da og sånn.

Det er i Storsalen?

Ja.

Hvordan opplever du de ulike typene gudstjenester?

(latter) Jeg har ikke vært på helli.da så innmari mye liksom. Selvfølgelig, hvis det blir altfor mye sånn halleluja-opplegg, så blir jeg kanskje litt usikker, for jeg er absolutt ikke vant til det. Nei, vi har liksom ungdomsgudstjenestene vi, og har nok problemer med å få folk til å komme dit, så det *(latter)*.

Hvordan opplever du ungdomsgudstjenestene ute hos dere?

Nei, de er koselige liksom, men det kan selvfølgelig bli litt ensformig.

Hvordan da?

Det er jo de samme tingene som skjer hver gang. Men nå har vi fått sånne taler-damer og -menn utenfra, veldig mye, og det er morsomt. Det er selvfølgelig morsomt med folk man kjenner, men det, jeg synes i hvert fall det er bra. For folk som ikke orker å stå opp klokka elleve på en søndag eller å gå på gudstjeneste sammen med førti mennesker som er pensjonister, så er det en veldig god erstatning liksom. Det er annenhver søndag da, så det, på kvelden. Det er koselig, og så har vi café etterpå, så det er veldig bra.

Er det alderssammensetningen du synes er den viktigste forskjellen på en vanlig gudstjeneste og en ungdomsgudstjeneste?

Nei, det er selvfølgelig innholdet. For ungdomsgudstjenestene er helt fullstendig forskjellig, fra den elleve-gudstjenesten. Den er på kvelden, og så, man synger ikke salmer, vi synger andre lovsanger og sånn. Det er morsomme sanger, og så er det en mann som prater eller en dame som prater tjue minutter. Og så er det nattverd og at vi ber og, kan gå og skrive bønnelapper og tenne lys og sånn. Og så er man ferdig. Okei, det tar lang tid, det tar en og en halv time eller no' sånt no', men det er liksom helt annerledes organisert enn det vanlige gudstjenester er. De kan bli litt kjedelige liksom. Vanlig. Noen av de er jo bra de og men, på en litt annen måte kanskje. Da må man liksom være våken og følge med for at man skal ... og det er litt vanskelig på søndagsmorgen *(latter)*.

Problemet med høymessen er ikke bare alderssammensetningen, men også salmene som synges og tidspunktet det skjer på. Dette er ikke særlig original kritikk, men synspunkter som en kjenner også fra andre undersøkelser. Hun opplever imidlertid ungdomsgudstjenesten som veldig bra, med sanger hun liker og yngre talere som det er spennende å høre på. Gudstjeneste har fått en annen aktualitet i og med ungdomsgudstjenesten.

Når en vet at venner skal delta i gudstjenesten, blir det mye mer interessant å delta; det gjelder enten det er vanlig gudstjeneste eller ungdomsgudstjeneste, forteller en av deltakerne:

Går du på gudstjeneste?

Nå har vi jo ungdomsgudstjeneste annenhver søndag, og de pleier jeg å være på. Ellers så er jeg som oftest på gudstjeneste når OPUS synger, eller når en av vennene mine gjør noe. Jeg pleier ikke å dra på en vanlig familiegudstjeneste, det gjør jeg ikke. Det er tyngre å gå på en høymessegudstjeneste enn en ungdomsgudstjeneste.

² Storsalen er en storbymenighet i Oslo og tilhører Normisjon. De tilbyr fire forskjellige gudstjenester hver søndag. Tenåringsarbeidet der kaller de helli.da. G 2 er gudstjenesten klokken 1700 og er preget av tenåringer og ungdom først i tyveårene.

Ungdomsgudstjenesten er en fin opplevelse, da?

Ja, den er veldig bra, kjempebra.

Betyr det at det er noen ungdommer på en høymesse klokken elleve?

Jaa, ikke alltid, men hvis det er det, så har du som regel hørt om det, for da er det som regel en av mine gode venner da. For det er veldig få som blir spurt som ikke går i OPUS, holdt jeg på å si. Men det er jo en del innimellom som er kirketjener eller tekstleser eller et eller annet sånn.

Er det lettere å gå til gudstjeneste da?

Ja, og da er det veldig sånn at du driver veldig reklame for det når du skal gjøre noe sånn, så da kommer veldig mange og hører på deg (*latter*). For at du skal gå med kollekten, så det er veldig fint (*latter*).

Det trenger ikke å være et stort oppdrag; selv om man skal gå med kollekten, jobber man med å få med andre på egen alder i gudstjenesten, og det lykkes ifølge denne informanten. Ungdomsgudstjenestene er likevel det beste.

De som spiller i bandet til OPUS, spiller også med jevne mellomrom i gudstjenestene. Det fører til gudstjenestedeltakelse. En av dem synes selv han går ofte til gudstjeneste. Det er både høymesse og ungdomsgudstjeneste:

Går du til gudstjeneste?

Ja, titt og ofte. Av og til så går jeg i gudstjeneste fordi jeg spiller i gudstjeneste, vi spiller sikkert i gudstjeneste i hvert fall sånn kanskje en gang i måneden, annenhver måned så spiller vi i gudstjenesten, men så har vi sånn ungdomsgudstjeneste her som er søndag kveld klokka sju. Jeg tror det er annenhver eller hver tredje søndag. Og da kommer jeg! Da er det en preken på ti minutter og så er det nattverd, hver gang, og jeg synes nattverd er spennende (*latter*), det synes jeg. Og så er det nesten en halvtime, selv om det bare er tre kvarter det her, så er det en halvtime med sang, der vi bare synger, og siden jeg synes at synging er morsomt og så hører jeg på det presten skal si i ti minutter. Og så er det nattverd, og da tenner det lys og alt blir koselig. Så kan vi skrive sånne bønner som vi kan legge i en bønnekasse og sånn. Det er mest fordi det er avslappende og koselig rett og slett å være der. Og så er jeg sammen med de vennene etterpå. (*latter*)

Nattverden blir altså spesielt trukket fram som spennende ved gudstjenestene. Det er i det hele tatt en positiv opplevelse. At sangen og musikken har så stor plass bidrar også positivt til det. Det presiseres at prekenen skal være ti minutter. Det kan altså se ut som om det er andre typer opplevelser man ønsker å fokusere på i ungdomsgudstjenesten. For denne informanten er samværet med venner etter gudstjenesten også en del av det hele.

En av dem som har foreldre som går i kirken, forteller at han i tillegg til å være på gudstjeneste når OPUS synger, ofte blir med dem når de drar til kirken:

Vi er jo ganske ofte i kirka med OPUS, pluss at mamma og pappa er der jo veldig ofte, og da blir det fort at vi drar dit sammen med de. Men jeg er vel kanskje annenhver søndag eller sånn.

Hvordan opplever du en gudstjeneste i kirka?

Helt ærlig så synes jeg det er ganske kjedelig. I forhold til ... nå har vi startet noe som vi kaller ungdomsgudstjenester med mye mer sånn lovsang og ikke salmer og litt sånn unge forkynnere som prater om litt sånne ting som vi synes er interessant, i forhold til det våre foreldre synes og. Da synes foreldrene kanskje at det blir litt mer bråkete å være på sånne steder hvor det er band og sånn, så. Jeg synes selve søndagsgudstjenesten er liksom ikke helt sånn som jeg synes er det beste da. Jeg går heller på den på kvelden.

Hvorfor går du i det hele tatt da klokka elleve?

Nei, for man får jo liksom hørt om andre ting på de gudstjenestene, det er liksom gøy å se, liksom å være med på den gudstjenesten som statskirken er. Og det blir litt naturlig, for den har jeg vært med på hele livet, og liksom være der og syng salmer, de tinga der.

Føler du at den er mer «ordentlig»?

Ja, den er litt mer ordentlig.

Men prestens preken en søndag formiddag, den får du ikke alltid like mye ut av?

Nei, det er ikke det altså, jeg liker mer å høre på sånn unge og litt mer sånn sprudlende folk liksom. Presten står bare på prekestolen og prater, mens i hvert fall på ungdomsgudstjenestene blir det gjort mye mer ut av prekenene.

Selv om han har vokst opp med å gå til gudstjeneste og fortsatt ofte er til stede ved en høymesse, synes han det er kjedelig. Det er særlig prekenen han opplever å få mye mer ut av i ungdomsgudstjenesten. Han mener det har sammenheng med at det da er yngre folk som taler. Likevel representerer høymessen en form for kontinuitet som han ikke helt vil gi slipp på.

Ungdommene som jeg har intervjuet i Storetveit, har langt mindre erfaring med gudstjenester enn informantene på Kolbotn. Klubben har ingen funksjon som sådan i gudstjenesten, og de som går, gjør det på eget initiativ. Informantene går sjelden mer enn to–tre ganger i året slik jeg forstår dem, og da gjerne knyttet til høytidene. En av informantene har tenkt litt på at klubben har preg av å være noe for seg selv og utenom resten av menigheten:

Jeg har faktisk tenkt litt på det. Klubben er en liten del for seg selv, den har veldig lite med selve kirken. Bortsett fra folk som går i kirken av seg selv. Det er ikke så mange som gjør det (*latter*).

Synes du det er rart at det er to deler, eller er det bare en observasjon?

Jeg synes kanskje det er litt trist, eller ikke trist, jeg vet ikke om det er rette ordet. Det hadde sikkert vært bedre hvis vi hadde fått vite litt mer om folkene som var i kirken uten å måtte gå i kirken på søndagen (*latter*).

Det er vanskelig å finne ord på opplevelsen av skillet mellom klubben og menigheten for øvrig. Likevel frister det ikke å gå i kirken på søndagen. Hva som var formålet med å få kunnskap om folkene som går i kirken uten å gå dit selv, sier denne ingenting om.

En annen av informantene sier noe om hvorfor han ikke er noen aktiv kirkegjenger:

Går du til gudstjeneste?

På julaften, første juledag og andre juledag, gjerne i påsken. Jeg er ikke den største kirkegjengeren.

Hvordan opplever du det å gå til gudstjeneste?

Jeg føler det ofte som en treig greie, med et språk som jeg ikke finner meg igjen i egentlig. Jeg føler ikke at det er dagligdags nesten, sånn måten de snakker på. Og så sangene kunne gjerne vært litt, det er vanskelig å si egentlig, for det er mange flotte salmer og sånn, men måten de synges på er gjerne ikke den mest inspirerende. Gamle trøtte damer i benkene, så, nei ...

Så konseptet som helhet er ikke favoritten?

Nei, men når det har vært sånn ungdomsgudstjeneste i klubben, det er egentlig veldig få av dem, men vi har hatt det samtidig så har vi hatt sånn åpen kirke. Der har jeg pleid å gå og få ... På åpen kirke så ... det er ingen prest, og vi sitter oppi der og synger sanger, og så legger vi gitaren vekk og så kan vi gjøre hva vi vil i stillhet i kirken liksom. Så det er veldig bra. Det er egentlig det jeg liker best ved kirken liksom.

Å ha stillhet?

Ja.

Språket, sangen og folkene som går til gudstjeneste bidrar til at han opplever gudstjenesten som en «treig greie». Stillheten i kirken er imidlertid noe han setter stor pris på. Dette opplever han under det som heter «åpen kirke», det er sang etterfulgt av stillhet.

Fellesskapsfølelsen med andre ungdommer er viktig for den neste informant jeg siterer. Han mener å dele oppfatning med ungdommer flest når han opplever høymessen som kjedelig:

Hvordan opplever du en vanlig klokken-elleve-gudstjeneste?

Jeg tror jeg har litt samme syn som ganske mange andre ungdommer, nemlig at det blir litt kjedelig med en prest som står og snakker og sånn. Søndag klokken elleve, etter mitt syn så er det et ganske tidlig tidspunkt. Jeg er ganske trøtt og sånn, så det er ikke alltid jeg får med alt og. Det er jo ikke alltid du er like våken til å synge og sånn. Jeg synes det er gøyere med gudstjenester i klubben, da tar vi det gjerne litt utpå dagen og sånn. (...) Det blir jo gøyere jo flere ledere og ungdommer det er med. Da blir det jo mer liv i gudstjenesten. Jeg tror det har mye å si at det er mange andre ungdommer og sånn. Det er jo ikke så gøy å sitte der med mamma og pappa. Så det tror jeg har mye å si at det er mange andre ungdommer og sånn.

Jo flere ungdommer som er til stede i en gudstjeneste, dess bedre blir opplevelsen for denne informant. Det fører til at klubbens egne gudstjenester får stor betydning. Klubben har også

sine egne gudstjenester på turer, og disse gudstjenestene ute i naturen forteller flere av ungdommene om som flotte opplevelser:

Det som jeg synes er veldig spesielt, det er på påsketur at vi har av og til sånne gudstjenester eller andakt ute, så lager vi et kors i snøen og benker av snø og sånne ting, og det blir grådig stilig, og jeg tror det blir liksom en spesiell opplevelse som du husker, og du legger kanskje mer merke til hva de sier også da, enn å sitte bakerst i en kirke. Og så har vi hatt det ute andre ganger også, det er vel egentlig da jeg, ja det som har betydd mest, ikke de vanlige tingene.

Hvordan opplever du det når du går til gudstjeneste?

Det er litt sånn fredelig og stille, men samtidig så er det sånn som da jeg var liten at det kan fort bli litt kjedelig å sitte der og ja, presten snakker ofte om ting jeg ikke bryr meg så mye om eller forstår alltid og litt vanskelige ting, og da, ja, detter jeg ofte lett av. Vi har ungdomsgudstjeneste hvor det er mye mer yngre folk som går og det er mer synging og sanger vi kan, mer lagt opp for ungdommer, de tingene de snakker om og sånn. Så det er gøyere.

Har du vært med noe på det?

Ja, det har jeg vært med på et par ganger, men det er ikke så veldig ofte det er.

I Storetveit har de en ungdomsgudstjeneste noen søndager i semesteret klokken fem. Det er denne gudstjenesten det henvises til på slutten i dette sitatet. En av de andre i klubben forteller imidlertid at dette har sklidd ut i forhold til målgruppen, og at det er mange voksne og få unge som kommer dit.

Ungdommene i OPUS går langt oftere til gudstjeneste enn det som er gjennomsnittet for medlemmer i Den norske kirke. Det skyldes først og fremst ungdomsgudstjenestene, men de deltar også med sang i enkelte «vanlige» gudstjenester, og noen av dem går dit uten andre påskudd enn at det er gudstjeneste. Riktignok får de ikke like mye ut av det, men på en eller annen måte er det altså interessant. I Storetveit er det et annet mønster for gudstjenestegang blant ungdommene. Det oppleves ikke som deres eget, og det blir mer sporadisk at man drar. For ungdommene begge steder oppleves høymessen dels utilgjengelig.

6.3 Refleksjon, utfordring og stimulans i tilknytning til tro

Vi vet fra det de unge har sagt før at det verken i Storetveit eller Kolbotn er noe uttalt press om at man må kalle seg kristen for å kunne være medlem. Likevel vet vi at kirken ønsker å stimulere ungdommene til tro, og også til å betegne seg som kristen. Vi skal se nærmere på om ungdommene direkte eller indirekte har blitt utfordret på dette punktet. Hva betyr forkynnelsen for dem, og opplever de å bli stimulert til en mer bevisst og reflektert tro?

En av sangerne i OPUS sier at det ikke har skjedd noen endring i forhold til troen, vedkommende har vært troende hele livet. Kunnskapen hun har fått gjennom å delta i ungdomsarbeidet i menigheten, har imidlertid gjort henne sikrere og ført til at troen har blitt bygget opp:

Har troen din endret seg noe siden du begynte i koret?

Mmm, jeg vet ikke helt, for jeg har nesten alltid gått i noen sånne ting, så det har egentlig bare vært det samme, det har bare bygget seg mer på, blitt litt mer klar over hva det er egentlig. For da jeg var liten, så visste jeg vel ikke så sikkert hva det var. Men det er på en måte at jeg vet mer om det og sånn. Kommet litt mer nær det kanskje.

Slik jeg forstår henne, har hun gått fra en barnetro til en voksentro og har hatt stor glede av OPUS-miljøet i denne utviklingen. Samme informant sier videre at andaktene i OPUS, og spesielt de som blir holdt av jevnaldrende, har betydd mye for troen:

Hva betyr forkynnelsen på OPUS for troen din?

Det er ganske greit, altså spesielt, eller på de andaktene og sånn. Nå har det begynt sånn at de som ... av oss unge som har andakt og sånn, og det synes jeg er ganske spennende å høre hva de på min egen alder mener og sånn. Hva de har opplevd og sånn. Det blir litt mer sånn nært, eller kanskje litt mer sånn annerledes enn hvis en voksen sitter og prater, selv om det kan jo være like bra. Så det synes jeg er ganske spennende å høre på dem.

Er det mange som lar seg utfordre til det?

Ja, det er noen egentlig, og det tror jeg de fleste synes er spennende, for det tror jeg også de mindre synes er veldig spennende også, for kanskje de de ser opp til kommer og sier hva de mener og sånn. Og da blir det litt mer sånn kanskje det er noe jeg også kan forstå eller tro på eller ...

Hun opplever det spennende å høre hva jevnaldrende har å si om sin tro og hva de har opplevd i forhold til dette. Også på dette feltet blir det trukket fram et skille mellom yngre og eldre, og hun regner med at de «mindre» liker å høre når de «eldre» ungdommene har andakt. En annen av dem jeg har intervjuet forteller at troen har endret seg mye i løpet av den tiden hun har vært med i OPUS:

Har troen din endret seg noe i den tiden du har vært med i OPUS?

Veldig mye. I begynnelsen så trodde jeg ikke, okei, jeg var nysgjerrig liksom, men jeg visste jo ingenting om religion utenom det jeg hadde lært i kristendom på skolen, og det er jo ikke akkurat mye. Den har jo utviklet seg ved at jeg har fått vite mer, på en måte, blitt litt sikrere da. Det synes jeg er veldig fint, det at man lærer mer og sånn. Men nå har man blitt så stor, vært her så lenge at nå begynner tingene å gå om igjen (*latter*). Så du hører samme bibelversene som du hørte for noen måneder siden. Men det er jo for så vidt greit det.

Utenom skolen hadde hun ingen kjennskap til kristendom før hun begynte i OPUS. Øket kunnskap har ført til en endring når det gjelder tro, hun opplever å ha blitt sikrere. Etter hvert som hun har vært med en stund, blir det naturlig nok noe gjentakelse.

En av ungdommene forteller at hun gjennom ungdomstiden har strevet litt med å finne ut hva hun tror på. OPUS har vært av betydning i denne prosessen:

Betyr det noe for deg at det er en kristen organisasjon eller et kristent kor?

Ja, det gjør det jo, absolutt. For det er, i hvert fall i den perioden der jeg var, ikke i tvil, men hvor du på en måte i ungdomstiden og sånn, hvor jeg ikke fant meg selv, men fant ut hva jeg trodde og sånn. Så var det, det var på en måte OPUS som dro meg i den retningen at jeg ble på en måte kristen. Og, eller ble og ble, jeg har jo alltid vært det egentlig, og det har jeg fortsatt med da. Så det har jo veldig stor betydning, det har det, egentlig.

Hun oppfatter at hun har vært kristen hele livet, men det har vært en periode der hun har vært i tvil. En annen av OPUS-informantene synes andaktene er interessante fordi han ønsker å høre mest mulig om hvordan andre har fått troen. Selv er han usikker på hvor han står i forhold til det å være kristen. Han skiller mellom det å være kristen og det å være troende. Fordi han gjør alle de «kristne» tingene, ønsker han å bruke den betegnelsen. Han er imidlertid ikke troende:

Hva betyr forkynnelsen eller andaktene på OPUS for din tro?

Jeg vet ikke jeg, andaktene ... jeg har aldri hatt andakt, men det er fordi jeg føler ikke at jeg er den rette til å ha andakt. Men jeg hører på andakt, hva gjør jeg da, jeg sitter og hører på nå, for det er ofte veldig mye interessant som kommer ut. Og når (*navn på favoritt-lederen*) har det, så er det utrolig spennende og morsomt og. Og de fleste andaktene vi har i OPUS handler jo om andre ungdommer som forteller om sin tro, hvordan de har det og hvordan de har opplevd det og hvordan de ble kristne og sånn, og det er ganske spennende, sjekke om det er noen hemmeligheter til hvordan man blir det (*latter*). At det er noe som har funka, og derfor tror jeg på Gud liksom, å ja, det var ikke så verst, det var ganske bra, og så tenker jeg over det, og så hjelper det meg kanskje nærmere kristendommen, jeg vet ikke, men jeg tror det. Så andaktene, jeg liker andakter. Det er ikke alltid en preken er like morsom, men andakter er koselige.

Han tror at andaktene hjelper ham nærmere kristendommen, uten at han kan si det helt sikkert. Andaktene handler om det som for ham er nære ting, nemlig ungdom og tro. Prekenene i gudstjenestene gir ham ikke like mye.

I Storetveit ungdomsklubb forteller en av informantene at flere får troen i klubben. Selv opplevde han dette etter å ha vært med et par år. Han tror fellesnevneren for dem som er med i klubben er at de liker friluftsliv, mens troen for noen kommer etter hvert.

Betyr det noe for deg at klubben er en kristen klubb?

Ja, altså jeg tror ikke, jeg vet ikke, det er kanskje et stort spørsmål, men eh, ja det betyr vel egentlig litt i alle fall at den er kristen. Det hadde kanskje ikke vært det samme uten at dette var en kristen organisasjon. ... Folk som liker friluftsliv (*går i klubben*) og så kommer vel troen etterpå. Altså at de finner troen etter hvert. Altså jeg fikk troen i fjor, altså at jeg begynte å tro sånn skikkelig. Jeg har alltid trodd på Gud sånn siden jeg var liten og sånn, men det var liksom først da jeg oppdaget det liksom, at det kanskje er noe der. Men det er litt forskjellig fra folk til folk sikkert.

Det hele virker avslappet og godt. Man blir nærmest sosialisert inn i en tro i tillegg til et miljø, slik jeg forstår det han sier. Overgangen fra en barnetro til en mer bevisst tro har han opplevd som klubbmedlem. Den samme informanten forteller at naturopplevelsene som man får gjennom klubben, har vært innfallsvinkelen til hans refleksjon over troen og livsspørsmålene:

Hvordan vil du beskrive din egen tro?

Eh, det var vanskelig spørsmål. Eh ... den har utviklet seg i løpet av årene i klubben i hvert fall, jeg fikk det mest på lederkurset, det var der det startet. Det er jo selvfølgelig forskjellige varianter av hvordan du tror og sånn, du kan jo ikke tro på alt som står i Bibelen, det er jo litt ... jeg vet ikke hva jeg skal si ... jeg er kanskje ikke så veldig bevisst på det. Jeg har ofte tenkt på det når jeg er på tur og på påsketur og sånn og står oppe på et fjell og ser utover alt. Da tenker jeg at det må jo være noen som har skapt dette her og sånn, så det er ofte det som jeg tenker på når jeg tenker på tro og sånn.

Det er vanskelig å beskrive troen. At han finner det vanskelig å tro alt som står i Bibelen, forklarer han senere med en bokstavelig tolkning av for eksempel skapelsesfortellingene. Det er vanskelig å tro at verden ble skapt på seks dager, framheves det.

En annen av lederne i klubben ser også at troen har blitt påvirket gjennom tiden i klubben, den har utviklet seg gjennom samtaler og det å bli mer voksen:

Har troen din endret seg i løpet av den tiden du har vært med i klubben?

Ja, det har den. Det er vanskelig å si hvordan egentlig, men jeg har vel begynt å se ting på andre måter. Jo, den har jo utviklet seg både etter som jeg har vokst, blitt eldre og har snakket med andre i klubben, utenfor klubben. Jo, den er nok påvirket.

Han har vokst opp i et hjem der foreldrene har vært aktive kristne. Selv har han nektet å være med, han har aldri trivdes spesielt godt i gudstjenesten eller annet kristent arbeid. Det betyr ikke at han står langt fra foreldrene når det gjelder troens innhold. Klubben har betydd mye for ham. Klubben har også betydd mye i forhold til troen for en annen av lederne. Hun tviler på om hun hadde utviklet en kristen tro hvis hun ikke hadde begynt i klubben:

Hva betyr det for deg at klubben er en kristen organisasjon eller forening?

Eller jeg tror at i hvert fall jeg, jeg tror ikke at jeg hadde utviklet noen tro hvis jeg ikke hadde begynt der. Det er en masse spørsmål som de tar opp som jeg ikke hadde tenkt over til vanlig, hvis jeg ikke hadde gått der.

Hun har opplevd at mange spørsmål har blitt tatt opp i klubben som ikke tas opp i andre sammenhenger. Som gruppeleder må hun også forberede gruppemøtet hver uke, der man har en aktuell innledning og gjerne fokuserer på noe som har med troen å gjøre. En endring av troen går likevel så gradvis at det er vanskelig å merke forskjell:

Har troen din endret seg noe i løpet av den tiden du har vært med i klubben?

Mmm, den har vel sikkert det. Altså, det går så sakte at du på en måte i løpet av de årene ikke husker hvor jeg var og hvor jeg er nå i forhold til det. Men altså selvfølgelig jeg tror vi har hatt liksom så mange ting vi har vært igjennom og sånn. Og lederne har stilt spørsmål hele tiden og vi har svart. I hvert fall da har vi tenkt gjennom de tingene, så ja, noe av det husker du og noe har du glemt. Du utvikler jo troen hele tiden, men jeg vet ikke akkurat forskjell.

Lederne hennes har bidratt til at hun har fått tenke gjennom en del spørsmål. Hun regner med at troen utvikler seg hele tiden. På det ettårige lederkurset blir ungdommene spesielt utfordret til å tenke gjennom troen sin. Det har vært svært nyttig, forteller en av informantene, spesielt på bakgrunn av at man selv som leder får mange spørsmål fra medlemmer som en bør ha tenkt gjennom:

Ja, de ønsker at du skal tenke gjennom det kanskje, at du skal være bevisst på hva din tro er. Og det tror jeg er veldig viktig, i hvert fall når du har en gruppe, så må du vite helt hvor du står, for du kan få medlemmer som graver og spør om alt mulig, og da må du nesten vite hva du har lyst til å si og hva du har lyst til å holde inne og sånn. Og den BBBen hjelper så du er klar over saker og ting som du bør være klar over før du kommer i en ledersituasjon.

Fra klubbens side ønsker de ifølge denne lederen at ungdommene skal ha et gjennomtenkt forhold til tro, uten at de vil presse noen i en spesiell retning. Det oppleves nyttig også for lederen selv å vite hva vedkommende vil snakke med medlemmene om og ikke, og kjenne sine grenser.

Det er ingen tvil om at tro er et tema både i OPUS og i Storetveit ungdomsklubb. Ungdommene har ulik erfaring og bakgrunn på dette feltet, men opplever på forskjellige måter å bli utfordret på sin tro. Uten kor og klubb tror flere av dem at de ikke hadde hatt en så bevisst tro som det de har i dag.

6.4 Del av en allmenn kultur?

Både OPUS og Storetveit ungdomsklubb har mange medlemmer. Begge miljøene er også en del av tilbudet til konfirmantene. Har dette ført til at det blir oppfattet som breddetilbud også for ungdom etter konfirmasjonsalder? Kristne miljøer har ofte blitt forbundet med en bestemt livsstil. Nyere undersøkelser viser imidlertid at det ikke i samme grad som tidligere er knyttet en livsstil til det å kalle seg kristen og delta i et kristent miljø (Repstad 2000:62 ff.). Opplever ungdommene i Kolbotn og Storetveit noen krav til hvordan de skal leve i forbindelse med sin deltakelse i henholdsvis kor og klubb?

Avholdssak, og i hvert fall måtehold i forhold til alkohol, har tradisjonelt blitt forbundet med kristne miljøer. Dette er også et tema noen av ungdommene kommer inn på når jeg spør om det er folk som ikke passer inn i miljøet deres.

Er det noen som typisk ikke passer inn her?

Neei, som ikke passer inn, jeg vet ikke hva det skulle være egentlig ...

Det er ikke noen som du vet at selvfølgelig går ikke de i OPUS?

Det er jo en del som drikker veldig mye. Og de fleste i OPUS tror jeg drikker veldig lite. Ikke at det er noe tabu å drikke liksom, men de fleste tror jeg står for det at det er ikke fullt så kult liksom. Jeg skal ikke si at jeg aldri har smakt en dråpe, men jeg drikker ikke og sånn og har det veldig bra for det. Jeg synes det virker på folk i klassen som at de drikker hver helg og det må liksom det til for at de skal ha det morsomt. Det er ikke noe sånn, det er vel kanskje noe med det. Ikke sånn at du ikke kan være med fordi du drikker masse, men det er vel mer sånn at folk, hvis du blir med i koret og synes det er veldig bra så slutter du kanskje å drikke, at det har en positiv virkning på den måten.

Det er forholdsvis lett å få aksept for et avholdsstandpunkt her i koret?

Jaaa, avholds og avholds, men et reallt forhold til alkohol i hvert fall.

De som går i OPUS drikker lite, det er i hvert fall det inntrykket denne informanten har. De som er mest interessert i å feste i helgene, vil ikke føle seg hjemme i koret, tror han. Det betyr at de fleste han går i klasse med ikke ville følt seg hjemme i hans miljø. En annen av informantene mener at det er for lite krav til livsstil i OPUS. Også dette har utgangspunkt i forholdet til alkohol:

Opplever du at det er noen krav til hvordan en skal leve i OPUS, altså krav til livsstil?

Eh, på en måte så synes jeg faktisk det burde være litt mer av det faktisk. Fordi jeg har veldig opplevd, jeg har på en måte sittet sammen med mine venner fra OPUS, mine kristne venner fra OPUS og drukket da. Og da har det føltes litt dumt liksom. Men da har det på en måte ikke vært noen stopper at vi går i OPUS og skal te oss ordentlig liksom. Fordi OPUS er egentlig veldig sånn, ikke så veldig strenge på, eller de liker det ikke, men det er ikke noe de går rundt og sier liksom. Så absolutt ikke for strengt, det burde kanskje være litt mer ... men altså det er jo sånn, ingen banner inne i kirken liksom. Jeg vet ikke, det hadde kanskje vært enten vi hadde vært på OPUS eller noe annet. Så, jeg vet ikke, jeg tror ikke det har noen veldig bud for hvordan du skal oppføre deg.

Hun oppfatter ikke at det er noen regler for hvordan du skal oppføre deg som OPUS-medlem. Det er likevel noe som får henne til å ikke føle seg helt vel når hun drikker alkohol sammen med vennene fra OPUS. En annen av de unge mener at det er forskjeller mellom det han kaller kristne og ikke-kristne miljøer, men at disse forskjellene blir stadig mindre:

Det er jo forskjell på kristne og ikke-kristne miljøer, selv om folk blir mer og mer like. I hvert fall mitt inntrykk av det. Folk aksepterer veldig godt det alle andre gjør, og at det liksom ... folk i OPUS er med på alt det andre folk gjør liksom. Så det er ikke noe sånn siden vi er kristne så kan ikke vi være med på det og siden de er ikke kristne så er ikke de med i OPUS liksom.

Skillelinjene mellom dem som går i OPUS og dem som ikke gjør det, går på andre ting enn livsstil, ifølge denne informanten. Likevel mener han å se en forskjell på kristne og ikke-kristne miljøer. Hva forskjellene går ut på, sier han ikke noe om. Han opplever ikke at det begrenser hans livsutfoldelse at han kaller seg kristen og går i et kristent miljø.

At klubben skulle sette begrensninger i forhold til livsutfoldelse, virker som en fremmed tanke for informantene i Storetveit. Uten å delta på turene i klubben ville han følt seg utenfor selv i skolesammenheng, hevder en av deltakerne på Storetveit:

Hva var det du ville mistet dersom du sluttet i klubben?

Opplevelsen liksom av å være med. Å kunne snakke med folk om opplevelser. Det er sånn derre, det er veldig mange som er i klubben, når de kommer på skolen etter påsken for eksempel, da går det veldig mye i påsketuren, hva vi gjorde og hvordan vi hadde det og. Alt som har med den å gjøre. Og da er det sånn at de som ikke går i klubben, men i klassen de blir kanskje litt sånn «hva er dette for noe?» De kan ikke delta helt i diskusjonen.

Så det ville vært kjedelig selv i klassen etter en sånn tur?

Ja.

Det er ikke sånn at det er flaut å være med i klubben her i lokalmiljøet?

Nei.

Det er heller stas?

Ja.

Så man blir ikke mobbet for å gå i Storetveit ungdomsklubb?

Nei. Selv om du sier at du er kristen så tør de ikke mobbe deg, de vet hva det er. Jeg tror de fleste her på Bønes vet hva den er og hva den står for.

De fleste i lokalmiljøet kjenner til klubben, og vet hva den står for, tror han. Denne kunnskapen bidrar til at det ikke er flaut å gå i klubben og være assosiert til miljøet der. En annen av informantene mener likevel at de som går i klubben blir oppfattet som kristne, selv om andre kjennetegn er vel så framtrædende:

Hva slags folk er det som går her i klubben?

(latter) Det er helt vanlige folk, men kanskje det som er mest utpreget er at det er folk som er glad i naturen og liker å gå på tur og sånn. Og når folk begynner, så utvikler de seg i hvert fall til at mange begynner å spille gitar og sånne ting. Men ellers så er de jo helt vanlige. De fleste er vel kristne, eller kanskje ikke sånn veldig, men pleier i hvert fall å utvikle troen sin. Det er ikke alle som er kristne når de begynner heller, det er litt forskjellig. Men de som fortsetter i flere år, de pleier i hvert fall å bli det eller er det.

Det er ikke noe kriterium at man er kristen for å gå i klubben, men det er vanlig at de ungdommene som har vært med noen år, er det eller blir det. Det er ikke noe unormalt over det slik denne oppfatter det. Det mest spesielle er kanskje at de er glad i naturen og liker å dra på tur. En av informantene, som er aktiv i en frimenighet, sier at det er forskjell på å delta på aktiviteter der og i ungdomsklubben:

Hvis man går i klubben, blir man oppfattet som kristen da?

Det er vel egentlig ... folk vet jo at det er sånn konfirmasjon, men nå er det veldig mange som bare konfirmerer seg for å få penger, så jeg tror ikke folk tenker så veldig mye på det. Hvis jeg sier at jeg danser i (*navn på frimenighet*), så er det heller folk som tenker mer på det liksom.

Så det er mulig å være med i klubben uten å være assosiert til å være så veldig kristen?

Ja, jeg tror det. Men du blir jo selvfølgelig påvirket når du går i klubben, hvis du ikke stenger ørene helt.

Det er kristen påvirkning i klubben, mener hun. Den har likevel et annet rykte blant folk flest enn frimenigheten hun går i, slik hun oppfatter det. Det henger mye sammen med at mange har konfirmasjonstiden sin i klubben, og at det er forholdsvis allment. En annen av lederne forteller at det å være med i kristne sammenhenger i utgangspunktet ikke er så veldig populært blant hans venner utenfor klubben:

Er det sånn at folk utenfor regner alle i klubben som kristne?

Ja, det er Storetveit menighet liksom. Jeg har masse venner utenom, på skole, og når de hører om klubben så «å, er det såne kristne folk som går der», men de vet jo at det er okei folk og. Det er ikke sånn, for eksempel Danielsen skole i byen de har jo veldig stempel på seg for å være overkristne folk. For eksempel på skoleballet deres så får de ikke lov til å danse fordi det er ikke bra liksom. Sånn et stempel har ikke vi. Det er mer at de vet at vi tror og ... men det gjør vel de fleste, men de vet det ikke så uhyre overveldende, for det kan folk reagere litt på.

Klubben er ikke regnet blant det «mest kristne» man kan gjøre, og det viktigste er kanskje at vennene hans kjenner folk som går i klubben og vet at de er okei. Han kjenner til kristne sammenhenger som han ikke ønsker å bli forbundet med. Overkristen er neppe en hedersbetegnelse.

Flere av ungdommene på Kolbotn tegner et nokså svart-hvitt bilde av miljøet der. Enten kan man være i en gjeng som fester og bruker rusmidler, eller så kan man være med i OPUS. Det er få andre alternativer for dem på deres egen alder som ikke er aktive i idrett. En av jentene mener du skal være litt tøff for å være med i OPUS. Det kan være vanskelig å si at man er kristen:

Hva slags folk er det som går i OPUS?

De fleste er vel ganske glad i å synge, da. Og så, i hvert fall når du blir eldre, så er du kanskje kristen og. Og så, jeg vet ikke, sterke folk. Neida, jeg bare tenkte fordi før så var det jo sånn derre, det var ikke flaut å begynne i OPUS liksom, men det var jo ... du gikk i OPUS og da ble du regnet for å være kristen og sånn. Så da du først begynte der, så var du på en måte litt, du turte å si fra at du på en måte var kristen og sånn. Så kanskje er det folk som tør å si litt mer, jeg vet ikke. Ja ... kreative, glad i å synge og danse og ... drama og sånn. Jeg vet ikke hva mer jeg skal si.

Men regner du med at folk som går i OPUS blir regnet for å være kristne, er det en greie?

Ja, i hvert fall sånn etter konfirmasjonstid, rett etter da. Og når du på en måte blir eldre så er det greit å si at okei du er kristen og sånn, men da er det ikke noe folk stusser noe veldig over lenger, for da er det på en måte, da bli det mye mer tøft å si at du er kristen enn at du ikke er det. For da på en måte står du for noe og

sånn. Men så har du den biten mellom konfirmasjonstid og videregående som folk nok tenker at du er ... Jeg vet ikke, de tenker kanskje du er kristen, men jeg har gått i OPUS og opplevd at det er en del som ikke er det. Så skinnen kan bedra, holdt jeg på å si (*latter*). Men jeg tror nok de fleste utenfra ser det litt sånn at der er det kristne ungdommer. Det er jo en kristen organisasjon, ja, det kommer jo litt av seg selv.

Det er forskjell på de yngre medlemmene og de som er mer voksne når det gjelder å tørre å kalle seg kristen. Hun regner med at den vanskeligste tiden er like etter konfirmasjonen. Da er det ikke nødvendig at man er med i en kirkelig sammenheng lenger. Da må man velge på en noe annen måte, og man får spørsmål om hvorfor man er med.

Er det et press om at folk som går i klubben skal være kristne?

Nei, jeg føler ikke at det er det. Jeg føler den er åpen selv om du tror eller tviler eller ikke tror. Vi har jo en leder som ikke tror, som har mange andre kvaliteter som er viktige.

Han er klar på at han ikke tror?

Ja, men altså han kan lese fra Bibelen, han synes Bibelen er en veldig interessant bok, men han tror bare ikke liksom.

Så det er et ganske åpent miljø?

Mmm.

Igjen bekreftes det at klubben er for alle, uavhengig av tro. Andre kvaliteter er også viktige. Man er likevel avhengig av at de går inn i en tradisjon med bibellesing.

Noen av informantene i OPUS opplever at det krever litt mot å si at en går i OPUS etter at de er konfirmert. Det har nok sammenheng med at det å gå i OPUS, slik mange ser det, er ensbetydende med å være kristen, og at det kan oppleves litt flaut. I Storetveit er friluftslivsprofilen så framtrødende, og har vært det i mange år, at det er noe «folk flest» i lokalmiljøet forbinder med klubben. Den har på sett og vis en allmenn karakter, selv om den jo også hører til menigheten.

6.5 Betydningen av den spesifikt kristne profileringen i ungdomsarbeidet – en oppsummering

Både OPUS og Storetveit ungdomsklubb har en kristen profil. Det fører til at medlemmene forholder seg til kristen tro, om enn i noe ulik grad. Begge steder blir man utfordret til å ha andakt, og noen vil kanskje oppleve det som et press i retning av å bekjenne troen? I Storetveit har de imidlertid gjort litt om på dette på gruppemøtene. Man skal gi medlemmene noe å tenke på, gjerne med utgangspunkt i en bibeltekst. Med det kan terskelen være senket noe. Likevel forteller en av informantene at hun i noen sammenhenger har hatt opplevelsen av å ikke være kristen nok, og dermed har lurt på om hun kunne være leder. For en av de andre var det naturlig å fortelle om en åndelig opplevelse, og det førte til at den aktuelle jenta følte seg fremmed. Troen er ikke like selvfølgelig for alle, og i hvert fall ikke det å sette ord på den i en fellesskaps-sammenheng. Det virker som om ungdommene i Storetveit har et veldig avslappet forhold til troen. Ifølge informantene er de fleste kristne når de har gått noen år i klubben, flere får troen etter hvert, og da betyr lederkurset mye. Man presser ikke troen på noen. De unge som er ledere har en åpen holdning, men troen kommer inn som en naturlig ting.

Gudstjenesten spiller svært forskjellige roller i de to ungdomsmiljøene. Det er overraskende at gudstjenesten er en så perifer del som det den er i Storetveit, med tanke på at dette i utgangspunktet er et konfirmantarbeid. Opplevelsen av at klubben og menigheten er to forskjellige ting blir tydelig her. Ungdommene har tilsynelatende ingen forbilder som er aktive kirkegjengere. Lederne er også ungdommer, og de opplever i liten grad å få noe ut av gudstjenesten. Gudstjenestene de unge har et forhold til, er de som arrangeres i klubbens regi på turer. Med naturen som ramme blir det en annerledes gudstjeneste. Noen av dem betegner det

som en opplevelse utenom det vanlige, det oppleves betydningsfullt. Elementene fra gudstjenesten som trekkes fram som positive av OPUS-ungdommene, er også knyttet til opplevelser utenom det vanlige. Nattverd og lystenning gir en fin stemning. Ungdommene i OPUS går gjennomgående uvanlig ofte til gudstjeneste. Det er en del av det å være ungdom i menigheten. Ungdomsgudstjenestene er på en måte deres, og flere av dem er involvert i dette arbeidet på forskjellige måter. Likevel antyder noen av informantene at ungdomsgudstjenesten ikke er den «ordentlige» gudstjenesteformen. Hvem som har gitt dem den opplevelsen, er det vanskelig å ha noen formening om. Den mest nærliggende forklaringen er kanskje at gudstjenesten søndag formiddag blir presentert som hovedgudstjenesten. Den er hver uke, og det er primært voksne folk som går der. Den har vært der alltid, mens ungdomsgudstjenesten har vært et tilbud fra januar 2001. At ungdom opplever at deres gudstjeneste ikke er bra nok som gudstjeneste, er neppe tilsiktet fra verken den ene eller den andre siden.

Et interessant spørsmål er om de elementene ungdom liker i ungdomsgudstjenesten, er noe som blir ført videre også som et tilbud til dem som voksne. Mange av elementene er de samme, det er formen som er noe forskjellig. Deres egen deltakelse i både forberedelse og gjennomføring av gudstjenesten må heller ikke undervurderes når det gjelder å delta og bli engasjert. En av informantene forteller at når en av ungdommene har en oppgave under gudstjenesten, om enn så anonymt som det å samle inn kollekten, så kommer vennene også. Under ungdomsgudstjenestene er de med på alt fra temavalg til valg av forkynner og hvilke sanger som skal synges. Det sikrer at tema som de selv er opptatt av blir behandlet, og at de får talere som kan forkynne for ungdom. En annen vesentlig forskjell på ungdomsgudstjenesten og en ordinær gudstjeneste, er alderssammensetningen. Opplevelsen av å være sammen med mange andre jevnaldrende på gudstjeneste gjør ungdomsgudstjenesten til noe annet enn en høymesse søndag formiddag.

Vi ser at ungdommene opplever at andakter holdt av mennesker på deres egen alder er av stor betydning. Det forteller flere av informantene fra OPUS. Da er det oftest noe som angår livet deres, og som de lett kan forstå. I Storetveit er det ingen som sier dette eksplisitt, men de er klare på at klubben er stedet der de utvikler troen, og der er det altså ungdom på omtrent samme alder som har andakter og er forbilder på ulike måter.

I kapittel 7 skal vi se nærmere på dette med ungdomsmiljø som en selvstendig enhet, eller som integrert del av menigheten.

7 Lange linjer

I dette avsluttende kapitlet vil jeg føre videre, og drøfte nærmere, analysen av det materialet som har blitt systematisert og presentert i kapitlene 4–6. Konklusjon og utblikk følger til slutt.

7.1 Ungdomsarbeid og konfirmantarbeid – to sider av samme sak?

I underkant av 70 % av 15-åringene i Norge blir konfirmert i kirken (Årbok for Den norske kirke 2003:78). Det er også et faktum at vel 90 % av dem som ble døpt 14 år tidligere, konfirmeres (Winsnes 2001:129–134). Det er naturlig at det er en nær tilknytning mellom ungdomsarbeidet generelt i kirken og konfirmantarbeidet. Kirken ønsker at ungdommene skal fortsette i kirkens ungdomsarbeid også etter at de er konfirmert (PKT:7). I mange menigheter er det slik at konfirmantene kan velge ulike arbeidsformer eller veier som fører fram til konfirmasjon. Der det finnes et Ten Sing-kor, er det ofte slik at ungdommene har det som en mulig vei eller hovedaktivitet fram til konfirmasjon. Slik blir de i tillegg kjent med noe av det menigheten har å tilby dem også etter konfirmasjonen. Et viktig spørsmål er hva som er betingelsene for at konfirmantene på en god måte får bli en integrert del av ungdomsarbeidet slik at de vil fortsette her etter konfirmasjonen.

Intervjumaterialet er lite omfattende, og det er dessuten samlet inn blant ungdommer som er med i kirkelig ungdomsarbeid. Informantene fra OPUS kommer likevel med et viktig innspill. De gjør oss oppmerksom på at forskjellen på en 15-åring og en 18-åring ikke må undervurderes. Flere av informantene omtaler konfirmantene som «små». De markerer en tydelig avstand mellom seg selv som 17–18-åringer og 15-åringene. Med tanke på at aldersforskjellen bare er tre år, kan dette virke påfallende. Sosiologene Ragnhild Brusdal og Ivar Frønes kan imidlertid bidra til større forståelse for dette. De omtaler to faser i løpet av tenårene, en fjortisfase og en ungdomsfase. Fjortisfasen vil for de fleste være sammenfallende med tiden man går på ungdomsskolen. Ungdomsfasen vil være tiden man går i videregående skole. Etter det igjen følger ung-voksen-perioden. Fjortisene framstår som en egen gruppe kulturelt og sosialt. Frønes omtaler det som en «vimse, leke og eksperimentsfase» (Frønes og Brusdal 2000:52). Den er kjennetegnet av at man finner sin sosiale identitet. Det er en egen musikk og egne moter for denne aldersgruppen. Ungdomsfasen markerer kulturelt og sosialt en avstand til fjortisfasen. Som 17–18-åring har man eksperimentperioden bak seg, og det forventes på den bakgrunn også noe annet av dem. De 14–15-årige konfirmantene tilhører altså en annen gruppe enn ungdommene jeg har intervjuet. En erkjennelse av at dette er to ulike ungdomskulturer, må også føre til en økt bevissthet på i hvilken grad man skal la konfirmantene få prege menighetens ordinære ungdomsarbeid. Spesielt blir det viktig i de tilfeller der konfirmantene utgjør en uforholdsmessig stor gruppe, og dersom man ønsker at ungdomsarbeidet skal være et reelt tilbud også for dem som er 17–18 år.

Også når det gjelder tro, er det forskjell på en 14-åring og en 17–18-åring. Om en anlegger et utviklingsteoretisk perspektiv på tro, vil 17–18-åringen i henhold til James Fowlers teori om utvikling av tro, sannsynligvis være på overgangen mellom to stadier. Tro, slik Fowler bruker begrepet, favner videre enn religiøs tro. Tro oppfattes som en allmenn-menneskelig

faktor som skaper mening og sammenheng i tilværelsen (Evenshaug og Hallen 1991:353). Troen betegnes som en syntesedannende faktor i personligheten (Munksgaard 1982:31). Fowler deler utviklingen av tro i seks stadier. Stadiene 3 og 4 er de som er relevante i ungdomsalderen. Overgangen fra stadium 3 til stadium 4 er ofte en langstrakt prosess som begynner i 17–18-årsalderen og kan vare til midt i tjuårene (Munksgaard 1982:73). Stadium 3: Forenende konvensjonell tro, går fra 11–12 år til 17–18 år. Troen er avhengig av andres forventninger og oppfatninger. Det er mange hensyn å ta i forhold til å opparbeide en konvensjonell tro: foreldre, venner, skole, arbeid, fritid, religion osv. På tvers av disse må den unge finne en måte å holde tingene sammen på, og her ligger utfordringen. Stadium 4: Individuativ-reflekterende tro. Dette stadiet karakteriseres ved en mer selvstendig konstruksjon av tro, som personen er seg bevisst og kan stå ansvarlig for (Evenshaug og Hallen 1991:353). Denne tilnærmingen til tro retter fokus på det kognitive. Selv om det er deltakelse i et organisert fellesskap som er i fokus i dette prosjektet, har den kognitive utvikling vesentlig betydning. Flere av informantene forteller at de har utviklet en selvstendig tro gjennom flere års deltakelse i det aktuelle ungdomsmiljøet. I forhold til tro opplever de å være et annet sted nå enn da de ble med i klubb/kor som konfirmanter. Fowlers teori gir perspektiv på det foreliggende intervju-materialet. Informantene i denne studien målbærer, og dels bekrefter, teorien. Dette bør også føre til øket bevissthet på differensiering av forkynnelse og utfordringer på dette feltet. Mitt inntrykk er at det kanskje har vært større bevissthet på forkynnelsen enn på betydningen av forskjeller innen ungdomskulturen.

Både i Kolbotn og Storetveit lykkes de med å få mange til å delta i ungdomsarbeidet. De har ulike måter å organisere ungdomsarbeidet på. På den bakgrunn kan vi spørre etter hvilke betingelser som ligger til grunn for at en skal lykkes med å holde sammen et stort aldersspenn. Ett alternativ er at man må ha en definert oppgave å løse sammen, for eksempel et kor. Et annet alternativ er å gi ulike aldersgrupper ulike oppgaver, slik tilfellet er i Storetveit. Når vi vet at ungdom på 15 og ungdom på 18 ofte står langt fra hverandre i måte å tenke på og være på, kan det være vanskelig å engasjere begge aldersgrupper i samme miljø. Det vil nok kanskje spesielt være tilfellet i ungdomsklubber der ulike småaktiviteter står i fokus. Forskjellen i de ulike aldersgrupper vil altså til en viss grad kunne forklare hvorfor kristne ungdomsklubber ofte sliter med å få medlemmer. I mange tilfeller betyr nok det at ungdomsklubben i realiteten blir en konfirmantklubb, uten 17–18-åringer. De oppfatter seg kanskje ikke å være i målgruppen der konfirmantene dominerer i tall. De må i tilfelle få tildelt ansvarsoppgaver. Stor dominans av konfirmantene kan altså til en viss grad forklare at det er få 17–18-åringer i norske menigheters ungdomsarbeid. En kan spørre om en stor satsing på konfirmantarbeidet som del av menighetenes ungdomsarbeid paradoksalt nok også kan være med på å undergrave menighetens ungdomsmiljø, på den måten at de større ungdommene trekker seg unna. Det er en problemstilling som bør drøftes i en konkret kontekst.

7.2 Aktivitet, vennskap og kvalitet

Aktiviteten som drives i miljøet må ha en viss kvalitet for at den skal være interessant for ungdommene. Sang og musikk har vært en aktivitet som kirken har drevet med i alle år. Når det gjelder sang har den vært temmelig enerådende. Ungdom som liker å synge i kor har få alternativer til kirken. Det kan føre til at tilbudet engasjerer andre enn dem som ellers ville funnet det naturlig å delta i kirkelige aktiviteter. Valg av aktivitet virker selvfølgelig også til en viss grad begrensende. De få guttene i OPUS bekrefter antakelsen om at sang i hovedsak betraktes som en jenteaktivitet.

Speideren har tradisjonelt vært den organisasjonen innen kirken som har drevet med friluftsliv. Når Storetveit har lyktes så bra med stor vekt på friluftsliv, kan det ha sammenheng med den kvaliteten de har på dette. Det er utfordrende turer, det er brekurs og aktiviteter litt

utenom det vanlige. Det fører også til visse krav til utstyr, og noen vil sikkert oppleve krav til fysisk form. Det kan bli et dilemma for klubben, i den grad flere opplever at de ikke kan delta. Slik situasjonen er nå, tror imidlertid ikke ungdommene dette er noe problem.

Ikke alle som ønsker det får bli med i Storetveit ungdomsklubb. Som konfirmant søker man om å bli tatt opp i klubben. Avhengig av kapasitet og antatt personlig egnethet blir man tatt opp som medlem. På denne måten har man altså gjort det litt eksklusivt å være med i klubben. Det er ikke usannsynlig at dette bidrar til at det blir spesielt populært å være med. Muligens skaper det også en følelse av forpliktelse å vite at det er andre som står på venteliste og gjerne ville vært med. Det gjør det i hvert fall lettere å ha forholdsvis strenge krav til oppmøte.

Vennskap er svært viktig for de unge. Hvordan kan kirken legge til rette for at dette blir noe man kan få pleie? Ved å legge til rette for sosiale hendelser, weekender, gode pauser og gi meningsfulle oppgaver å gjøre sammen kan dette bli ivaretatt. Nettopp dette har kirkens ungdomsarbeid i ulike utgaver vært flinke til å ta på alvor. Det er derfor ikke overraskende at kirken oppleves som et godt sted å være for ungdommene. Når man vokser ut av ungdomsmiljøet, har tilbudet fra kirken imidlertid vanligvis en noe annen form og profil. Ønsker man å ha et sosialt miljø i kirken som voksen, krever det mer av den enkelte. Det er en utfordring for kirken å finne arbeidsformer som kan videreføre noe av dette som ungdommene verdsetter så høyt også til dem som voksne. Det dreier seg om å være med og bygge meningsfulle relasjoner (se neste delkapittel).

Både OPUS og Storetveit ungdomsklubb legger vekt på kvalitet i sitt arbeid. Betyr kvaliteten på virksomheten noe for ungdommene, eller kunne de, ut fra det jeg tidligere har sagt, deltatt på hva som helst bare de får være sammen med venner? At dette er en organisert aktivitet synes å være av stor betydning for ungdommene. Det er fast, og da er det lettere å prioritere og sette av tid til det. Denne faste rytmen i arbeidet står imidlertid i kontrast til den postmoderne kultur, som er preget av løse forbindelser, raske forandringer og stor valgmulighet. Det er grunn til å tro at også ungdom som er preget av denne kulturen finner seg til rette i en ungdomsklubb som i utgangspunktet virker krevende. Samtidig må en regne med at det er noen som, nettopp på grunn av den faste strukturen, trekker seg unna.

Hvor viktig kvaliteten på foretaket er, avhenger nok på den ene siden av hvor interessert man er i aktiviteten, og på den andre siden av hvor interessert man er i å være i et miljø knyttet til kirken. Dette er selvfølgelig ikke motsetninger, og det er kanskje noe av poenget. Kvaliteten er viktig, men det alene er ikke nok. Utfordringer i aktiviteten man driver med synes de fleste av informantene å verdsette. Inntrykket er også at for foreldre som ikke har et nært forhold til kirken, er kvaliteten på arbeidet en viktig grunn til at de ønsker at barna skal delta i en kirkelig aktivitet. Kirken har en tendens til å fange ytterpunktene i medlemsmassen: de fromme, bekjennende kristne, og de som har falt utenfor i mange sammenhenger. Ved å satse på kvalitet kan en også engasjere noen som ikke er i disse to nevnte gruppene.

7.3 Ungdomsarbeid og menighetsliv

Et av målene for konfirmasjonstiden i henhold til PKT, er at de unge skal bli integrert i menigheten (PKT:7). På den bakgrunn må man kunne forvente at menighetene har en strategi i forhold til hvordan de unge skal finne sin plass i menigheten også etter at de vokser ut av ungdomsmiljøet. Dette er jo også svært viktig med tanke på menighetens videre utvikling. De siste tiårene har det blitt vanlig at menighetene har et eget ungdomsarbeid. Samtidig har det blitt færre unge på gudstjenester. Kenda Dean har beskrevet denne situasjonen med selvstendige ungdomsgrupper med «den enørede Mikke Mus»-figuren. Med dette mener hun at menigheten som helhet har blitt en sammenheng der de unge er isolert i forhold til resten av menigheten. Forholdet mellom «hovedmenigheten» og ungdomsarbeidet er som forholdet

mellom hodet og øret på Mikke Mus (Dean og Foster 1998:30–31). Ungdomsarbeidet får en satellitt-funksjon i forhold til menighetsarbeidet for øvrig. Det er mulig å hevde at vi i Norge i tillegg har konfirmantarbeidet som en egen enhet, og derfor kan snakke om en Mikke Mus-figur med to ører.

Utfordringen ifølge målet i PKT blir å finne en strategi for å integrere «ørene» i hoveddelen, måter å integrere ungdomsarbeidet i det vanlige menighetslivet på. Man har på den ene siden prøvd å få ungdommene til å delta på gudstjenester, som gruppe eller enkeltvis. På den måten håper man at ungdommene skal bli engasjert i menighetens ordinære arbeid. Dette kan være krevende, og mange menigheter har jobbet på denne måten uten å lykkes i noen vesentlig grad. Kolbotn er imidlertid et eksempel på en menighet som langt på vei har lyktes med dette. Mye av forklaringen ligger nok i arbeidet med ungdomsgudstjenesten. Den er med på å bygge bro inn i den ordinære gudstjenesten. Det er en bevisst tenkning omkring gudstjenesten hos de unge, og tanken på framtidig menighetsengasjement er ikke fremmed for ungdommene her.

På den andre siden kan man slå seg til ro med at menighetens gudstjenester og møter er for utilgjengelige og uinteressante for ungdom, og at de må få ha sitt eget. Som selvstendig menighet betraktet mangler disse ungdomsmiljøene ofte noen eller flere grunnleggende elementer som kjennetegner kristne menigheter: bibel, bønn, nattverd, kristent fellesskap. Så lenge gudstjenesten søndag klokken elleve betraktes som det sentrale samlingspunkt for menighetene, og ungdommene konsekvent har et eget kristent miljø, er det ikke uten problemer.

En utfordring for menighetene, enten man tenker på den ene eller andre måten, blir å tilby de samme kvalitetene som ungdommene har erfaring med i arbeidet som er rettet spesielt mot dem.

Vi har sett at ungdom er avhengige av å ha folk på sin egen alder rundt seg for å trives. Følelsen av å være mange er viktig. Konsekvensen av strategien til Storetveit med tanke på videre engasjement i menigheten, er vanskelig å se klart. Ungdomsarbeidet der er i høy grad en satellitt til menighetsarbeidet ellers. Gudstjenesten er fremmed for de fleste, og de kjenner lite til personer som er med i menigheten utenom klubben. Ungdommene betegner seg som kristne, men gir ikke uttrykk for noen avhengighet eller ønske om deltakelse i noe ordinært menighetsliv. For ungdommene der er gudstjenestebesøk avgrenset til de store høytidene, den mest aktuelle menighetsdeltakelsen når de tenker framover. Dersom denne antakelsen er riktig, er klubben altså en dårlig strategi i forhold til å rekruttere voksne aktive kirkegjengere. På en annen side kan en fostre sterke ungdomsledere som kan gå inn i lederroller i menigheten og påvirke, og kanskje slik gjøre det attraktivt for yngre mennesker å komme til menigheten.

7.4 Unge leder unge

«Unge leder unge» er et av mottoene til Storetveit ungdomsklubb. Det har vist seg å være svært vellykket for deres del. Vi har sett hvordan ungdommene ser opp til egne ledere og blir sett opp til av dem de selv er ledere for. Erfaring tilsier at man har som forbilde dem som er litt eldre enn en selv. Vi har samtidig sett at et for stort alderssprang kan føre til at det kan bli vanskelig å holde sammen en gruppe. Forklaringen på at en likevel kan holde en gruppe sammen, ligger kanskje i at det skjer en differensiering. Man er leder eller medlem, ikke likestilt i roller. Faren for at miljøet splittes er nettopp når man med stor aldersforskjell har samme rolle og status. Lederen i Storetveit er samtidig såpass nær i alder at det er lett å identifisere seg med denne, de er innenfor samme gruppe på mange måter. Denne form for differensiering er noe vi til en viss grad også finner i speiderbevegelsens arbeidsform med patruljer. Frønes skriver at effekten av likhet og ulikhet mellom barn og litt eldre barn gjør at de litt eldre barna får en særlig posisjon som rollemodeller i forhold til de yngre (Frønes 1998:167).

Eldre barn er ikke voksne, de har likevel en kompetanse som det yngre barnet strekker seg etter. Det kan tyde på at dette også gjelder ungdom. Selv om man skulle være i de to forskjellige gruppene som er skissert over, nemlig fjortis og ungdom, tilhører man likevel tenåringsgruppen. I forhold til de voksne representerer man noe annet og samtidig noe felles. I klubben er det alltid noen å se opp til, med mindre man er øverste leder. Som øverste leder har man så mye ansvar og utfordringer at det muligens i seg selv virker stimulerende nok til å fortsette. I klubben har man også alltid noen som man er like gammel som. Man har fora der man bare treffer jevnaldrende og ikke de yngre som man er gruppeleder for. Å være leder blir derfor i mindre grad et offer enn om man var alene i egen aldersgruppe. Det er i ungdomstiden, sammen med andre på samme alder, at vi utvikler de holdninger som vil prege oss resten av livet, slår Ivar Frønes fast (Frønes 1998:48). Fra tidlig ungdomsalder fungerer de jevnaldrende som de dominerende signifikante andre. Å ha folk på sin egen alder rundt seg i denne tiden er altså av stor betydning.

Er det et problem for kirken at det bare er «de flinke» som er med som ledere? Skal kirken inkludere alle, også på ledersiden? Som andre organisasjoner må kirken ha et visst ansvar for hvem som er ledere for aktiviteter i dens regi. Det virker opplagt at ikke alle kan ha det ansvar som det er å være leder i en ungdomsklubb. Likevel kan det virke som om det i Storetveit bare er de ressurssterke som har verv. En årsak til dette kan være at lederne man selv har hatt, vil være forbilder for hvordan man skal lede. Ungdom som ser at de ikke kan leve opp til de kvaliteter som de oppfatter som standard, vil kanskje kvie seg for å gå inn i en sånn rolle. Måten å drive klubben på har tilsynelatende ført til at det primært er ressurssterke ungdommer som er med både som deltakere og ledere. Så lenge det er andre alternativer utenom klubben for dem som skal være konfirmanter i menigheten, fungerer dette bra. På et vis har dette preg av en viss differensiering, uten at det er formelt uttalt. Her får også ungdom som har lyst til å være ledere og prøve ut nye sider av seg selv, en mulighet. Det blir i en viss forstand et «høyterskeltilbud», men da ikke i en motsetning til det man i dag normalt kaller et «lavterskeltilbud» i kirken. Poenget i Storetveit er ikke lav eller høy terskel i forhold til kristen tro, men heller med tanke på krav til evner og ressurser ellers. Alternativet for dem som ønsker å være med i Storetveit ungdomsklubb etter at de er konfirmert, er å melde seg på lederkurset med tanke på å bli leder. Tilsvarende strategi ser vi også i andre typer arbeid. Som eldre ungdom må man bli leder, ellers er det ikke noe tilbud. Det er mange steder at man driver med lederutvikling, og at det er eneste alternativ hvis en ønsker å være med i en aktivitet. Det kan være et problem i forhold til dem som ikke egner seg som ledere, men som allikevel ønsker å være med i miljøet. Å være leder må imidlertid ikke oppfattes ensbetydende med å være skoleflink. Likevel kan en spørre om det oppleves av noen som om kirken krever for mye av dem. Kloge ledere har en viktig oppgave i å gi utfordringer som passer den enkelte.

7.5 Leder og medvandrere

Å gi utfordringer tilpasset den enkelte er krevende for lederen. Det betyr at man må kjenne den man er leder for, i hvert fall til en viss grad. Den amerikanske teologen Kenda Dean har fått knyttet til seg slagordet «fra program til relasjon». Det innebærer at fokus flyttes fra ensidig å være opptatt av alle aktiviteter og programposter til relasjoner mennesker imellom. Erling Birkedal finner i sin studie av 13–15-åringer at personlige relasjoner mellom lærer og elev har avgjørende betydning for undervisningen i videste forstand. Han hevder på den bakgrunn at ledertypen man først og fremst trenger i dag, er *medvandreren* (Birkedal 2001 i Ulstein og Aadnanes). Det er en leder som kan følge opp den enkelte unge slik at denne blir sett og bekreftet. I Storetveit, der det er to ledere på en gruppe på maksimalt tolv, vil forholdene ligge til rette for dette. De går sammen over en viss periode, og kanskje også videre, avhengig av om både medlem og leder engasjerer seg videre. Å være leder er å dele noe av

seg selv, ikke belære, men dele liv. Dette er en krevende rolle, og det gir andre utfordringer til rekruttering av medarbeidere enn dem man tidligere har fokusert på. Det er spennende at flere av informantene i Storetveit forteller at de har tilegnet seg en tro etter flere år i klubben, ikke først og fremst som konfirmanter. De har vært i et miljø der den kristne tro har vært en naturlig del av kulturen, og har etter hvert selv kommet fram til en bekjennende tro.

7.6 Konklusjon og utblikk

Vi har gjennom denne rapporten forsøkt å finne svar på problemstillingen jeg presenterte innledningsvis: Hvilke faktorer er av betydning for om deltakere (17–18-åringer) i kirkelig ungdomsarbeid blir værende i dette miljøet over tid? Noe entydig svar er det som ventet ikke mulig å komme med. Noen ansatser til et svar er det likevel mulig å skissere. Disse bygger på analyser av systematisk gjennomførte intervjuer med et fåtall unge som har valgt å bli værende i det kirkelige ungdomsarbeidet som de en gang ble en del av. Jeg kan ikke si noe om hva ungdommer flest vil kunne tenke om kirkens ungdomsarbeid på grunnlag av erfaringer med konfirmasjonstiden.

Det som slår en, er den relativt store betydning vennene har for om en velger å være med i et kirkelig miljø eller ikke. Fellesskap med venner om en «aktivitet» en trives med, kan oppsummere mye av det ungdommene forteller om sine grunner for å delta. Samtidig betyr også den kristne forkynnelsen noe, men det er mer som en del av et større hele. Kristne verdier og idealer bidrar til å skape det ungdommene oppfatter som et sunt miljø. Å bli godtatt som man er, med de meninger man har, er en forutsetning for å trives, slik jeg forstår ungdommene. I den sammenheng betyr lederne mye. Noen oppskrift på god ledelse og det å være en god leder er vanskelig å gi. Som i alle sammenhenger der det handler om relasjoner, vil personlig egnethet ha stor betydning.

Tittelen på rapporten, «Alt i ett», er direkte sitat fra en av informantene, jf. s.14. Jeg oppfatter det som betegnende for ungdommenes opplevelse av det kirkelige miljøet de tilhører. Her får de være sammen med venner i gode sosiale sammenhenger, de får drive med en aktivitet de trives med på et visst nivå, og kristendommen er en integrert del av det hele. Det er viktig at ikke noen av disse elementene går på bekostning av andre. Jeg oppfatter ikke at det nødvendigvis innebærer isolasjon i forhold til menigheten for øvrig. Det går mer på at den eksplisitte kristendomsformidling ikke får fortrenge tid til sosialt samvær eller aktiviteten man samles om.

Når kirken nå skal satse på dåpsopplæring også for aldersgruppen 15–18 år, jf. St.meld. nr. 7 (2002–2003):11, må den bygge videre på det vi vet at ungdom ønsker og verdsetter: fellesskap, gode aktiviteter og hjelp til å bearbeide livsspørsmål. Å bearbeide livsspørsmål samsvarer godt med begrepet livshjelp, som brukes i NOU 2000:26 som uttrykk for en hovedmålsetting med dåpsopplæringen (NOU 2000:26:50). For å engasjere det brede lag av unge er det naturlig å bygge videre på hovedbreddetiltaket for ungdom i Den norske kirke, nemlig konfirmasjonen. Det blir viktig å holde god kvalitet på konfirmantarbeidet. Det er vanskelig å se for seg at ungdommer som har dårlige erfaringer med dette, vil delta i kirkens tilbud når de er 17–18 år. Samtidig må en være seg bevisst den forskjellen som er mellom unge i konfirmasjonsalder og 17–18-åringene. Kirken har noe å bidra med også for den aldersgruppen, og må gjøre seg aktuell som en premissleverandør og samtalepartner. Det er en periode i livet der en ofte gjør mange betydningsfulle valg. En trenger nære og trygge relasjoner i denne tiden. Utfordringen er å få til et tillitsfullt møte slik at det oppleves relevant og kan være til reell livshjelp.

Litteratur

- Birkedal, Erling 2001: «Noen ganger tror jeg på Gud, men ...» *En undersøkelse av gudstro og erfaring med religiøs praksis i tidlig ungdomsalder*. KIFO Perspektiv nr. 8. Tapir Akademisk Forlag, Trondheim
- Birkedal, Erling 2001: Kunnskapsformidler eller medvandrer. Noen refleksjoner om lærerrollen i kirkelig undervisning. i: Ulstein og Aadnanes (red.): «Jeg gikk meg over sjø og land ...» *Festskrift til Ottar Berge på 65-årsdagen*. Tapir Akademisk Forlag, Trondheim
- Dean, Kenda Creasy og Ron Foster 1998: *The godbearing life. The art of soul tending for youth ministry*. Upper Room Books, Nashville
- Evenshaug, Oddvar og Dag Hallen 1991: *Barne- og ungdomspsykologi*. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo. Revidert utgave
- Frønes, Ivar og Ragnhild Brusdal 2000: *På sporet av den nye tid: kulturelle varsler for en nær framtid*. Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke
- Frønes, Ivar 1998: *De likeverdige. Om sosialisering og de jevnaldrendes betydning*. Universitetsforlaget, Oslo, 2. utgave
- Grue, Lars 1996: Funksjonshemming som forskjellighet. Et bidrag til forståelse av fysisk funksjonshemmet ungdoms livskvalitet. i: Øia (red.): *Ung på 90-tallet. En antologi*. UNGforsk / Cappelen Akademisk Forlag, Oslo
- Lorentzen, Kristin 1999: *Et avslappet forhold. En studie av ungdoms forhold til kristen tro – belyst ved en empirisk undersøkelse i Haslum menighet*. Hovedoppgave i kristendomskunnskap ved Det teologiske Menighetsfakultet, Oslo
- Martinussen, Willy 1986: *Sosiologisk analyse. En innføring*. Universitetsforlaget, Oslo, 2. utgave
- Moshuus, G.H. 1996: Utfordringer for barne- og ungdomsorganisasjonene. i: Øia (red.): *Ung på 90-tallet. En antologi*. UNGforsk / Cappelen Akademisk Forlag, Oslo
- Munksgaard, Knud 1982: *Mening og livsforløb. En introduktion til James W. Fowlers personlighetsteori om utvikling av tro*. Gyldendal, København
- NOU 2000:26 «... til et åpent liv i tro og tillit». *Dåpsopplæring i Den norske kirke*. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Oslo
- Plan for konfirmasjonstiden i Den norske kirke (PKT)*. 1998. Kirkerådet, Oslo
- Repstad, Pål 1984: *Fra ilden til asken. En studie i religiøs passivering*. Universitetsforlaget, Oslo
- Repstad, Pål 1998: *Mellom nærhet og distanse. Kvantitative metoder i samfunnsfag*. Universitetsforlaget, Oslo, 3. utgave
- Repstad, Pål 2000: *Religiøst liv i det moderne Norge. Et sosiologisk kart..* Høyskoleforlaget, Kristiansand, 2. utgave
- Rossow, Ingeborg 2003: Ungdommen nå til dags – tall fra «Ung i Norge 2002» i: *Tidsskrift for ungdomsforskning* nr.1 2003, s. 89–97
- Sisjord, Mari Kristin 1996: Idrett – en viktig fritidsarena. i: Øia (red.): *Ung på 90-tallet*. Cappelen Akademisk Forlag as/UNGForsk, Oslo, s. 185–199
- Stortingsmelding nr. 7 (2002–2003) *Trusopplæring i ei ny tid. Om reform av dåpsopplæringa i Den norske kirke*. Det kongelige kultur- og kyrkjedepartement, Oslo
- Winsnes, Ole Gunnar 2001: «...jordens største under»? i: Winsnes (red.): *Tallenes tale 2000. Perspektiver på statistikk og kirke*. KIFO Rapport nr. 14. Tapir Akademisk Forlag, Trondheim, s. 129–134
- Årbok for Den norske kirke 2003*: Kirkens informasjonstjeneste, Oslo

Vedlegg

Intervjuguide

Stikkord for en samtale, ment som utgangspunkt for å komme inn på sentrale temaer.

Bruk av fritiden

Hva bruker du det meste av fritiden til?

Hvem er du mest sammen med på fritiden?

Hvor ofte? Hvor treffes dere? Hva gjør dere?

Hvilke alternative ungdomsmiljøer er det her i lokalsamfunnet?

Er det et aktuelt miljø for deg?

Hvorfor / hvorfor ikke?

Klubben/koret I

Hvor lenge har du vært med?

Hvorfor ble du med?

Hvorfor er du fortsatt med?

Hva er det du liker ved klubben/koret?

Hva slags folk er det som går her i klubben/koret?

Går vennene dine i klubben/koret her? Hva betyr det for deg?

Hva betyr det for deg at klubben/koret er en kristen forening?

På hvilken måte kommer det fram at klubben/koret er en kristen forening, slik du ser det?

Lederne

Hvordan vil du beskrive lederne i klubben/koret?

Hvilke egenskaper mener du må til for å være en god leder?

Hva har lederne betydd for din deltakelse?

Andre som har betydd mye for din deltakelse i klubben/koret?

Kjenner du noen av de andre som arbeider i kirken her?

Hvem er det som bestemmer her i koret/klubben?

Er det demokrati?

Hvis du er sterkt uenig i det som skjer, hva kan du gjøre?

Bakgrunn

Hva slags betydning tror du hjemmet ditt har hatt for din innstilling til religion?

Hvilke holdninger har foreldrene dine til at du er med i klubben/koret?

Har du deltatt i kristent barnelag/barnegospel/søndagsskole? Hvor lenge?

Hvordan vil du beskrive foreldrene dine når det gjelder religiøs tro? Er den forskjellig fra din egen tro? Er foreldrene dine aktive i en menighet?

Klubben/koret II

Føler du at du blir akseptert som du er i klubben/koret?
Får du gjennomslag for dine ideer i klubben/koret?
Har du vært med i styret?
Vet du noe om det er lett å rekruttere folk til det?
Oppfatter du at klubb/kor-medlemmene ser opp til dem som sitter i styret?
Hva skal til for å bli populær her i klubben/koret?
Er det noen som typisk ikke passer inn i klubben/koret?
Hva kjennetegner dem?
Har du selv noen oppgaver i forhold til det å ta vare på andre medlemmer i klubben/koret?
Har du noen gang vurdert å slutte?
Hvorfor gjorde du det ikke?
Hva er det som kunne fått deg til å slutte her?
Hva ville du vinne om du sluttet?
Hva ville du tape om du sluttet?
Hva ser du etter når du velger fritidsaktivitet?
Er det noe du savner i dette miljøet?

Troen

Hvordan vil du beskrive din egen tro?
Kaller du deg kristen?
Hva innebærer det å være kristen, slik du forstår det?
Har din tro noe å si for ditt liv i hverdagen?
Tror du andre oppfatter deg som kristen?
Har troen din endret seg i løpet av den tiden du har vært med i klubben/koret?
Er det noen spesiell person som har betydd mye for deg i forhold til din tro og ditt forhold til kirken?
Hva betyr forkynnelsen på klubbkvelder/samlinger for troen din?
Livstolkning: Har klubben/koret gitt deg et bestemt syn på livet? Friluftsliv, menneskeverd etc.

Kirken

Går du til gudstjeneste?
Hvorfor / Hvorfor ikke?
Hvordan opplever du det å gå til gudstjeneste?
Har du noen opplevelse av å tilhøre Kolbotn/Storetveit menighet, ev. andre menigheter?
Hva er det som betyr noe for at du skal føle at du tilhører en menighet?
Har du inntrykk av at du som ungdom er ønsket i menigheten?
Legges ting til rette?
Hvordan?

Framtiden

Regner du med å delta i noe menighetsarbeid etter at du slutter i ungdomsklubben/koret?
Tror du at du kommer til å bo her også i framtiden? Hva tror du en eventuell flytting vil bety for ditt engasjement i kirke/menighet?
Opplever du at det er en forventning fra klubbens/korets side at du skal fortsette i noe av menighetens arbeid etter at du slutter her?
Når du er 40 år, hvordan er din tro og din deltakelse i kirken da?

KIFO – Stiftelsen Kirkeforskning

Center for Church Research
Pb 45 Vinderen
NO-0302 Oslo

Tlf: (+47) 23 33 47 20
Fax: (+47) 23 33 47 29

kifo@kifo.no
www.kifo.no

ISBN 82-995576-3-1
ISSN 1503-4380